

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK füzetek
az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa

IX. évfolyam 106. szám
2005. december

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék,,”
(Vörösmarty Mihály)

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor - hívottan és hívatlanul - mindenkit szeretettel vár a
Budapest V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe

Részletek Narekaci Szent Gergely imájából

„...Urunk és megbékítünk...”

„...Ő a jó pásztor, aki megkeres minden elveszett bárányt, akit vétkeinkért feláldoztak, és megigazulásunkért feltámadott...”

Narekaci Szent Gergely még inkább magyarázza, hogy miért is kaphatunk bűnbocsánatot? Mert Jézus a jó pásztor, aki minden elveszett bárányát megkeresi, Ő volt az áldozat, a kiengesztelő áldozat bűneinkért, s feltámadott, hogy kövessük Őt a megigazulásban.

Végezetül mit is mondhatnánk még? A Szentlélek segítségét kérhetjük a dicsőítésre a Szenttel együtt:

„...Legyen Neki dicsőség általad, Neked pedig áldás a mindenható Atyával együtt mindörökkön örökké. Ámen.

Dr. Sasvári László

* * *

Lapunk az interneten: www.magyar-orm.axelero.hu honlapon olvasható
Elektronikus levélcímünk (E-mail): magyar.ormeny@axelero.hu

* * *

D. Veszelszky Sára

Hagyományok - egy ősi kultúra képei

Több évszázados, hosszú vándorlás áll az örmény ősök mögött, akiknek leszármazottai Magyarországon élnek. 800 éve indultak el a Kaukázusból, 300 éve telepedtek meg Erdélyben, saját alapítású városaikban. Az új otthonukban elmagyarosodó, de gyökereihez mindig ragaszkodó örménység egy része a második világháború utáni üldöztetések elől Magyarországra menekült. Identitásuk megőrzését és érdekvédelmüket szolgálja az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, amely a II. kerületben 120-130 örmény leszármazottal tartja a kapcsolatot.

Az egyesület tagjai évente egyszer ellátogatnak az őshazába. *(De jó lenne! Tizenkét év után idén először jártak Örményországban a küldöttek. A szerk.)* Az idén 28 tagú küldöttség utazott Örményországba. A vendéglátóiktól kapott dokumentumokból, az utazás során készült fotókból rendezett kiállításon népes közönség gyűlt össze a Marczibányi Téri Művelődési Központban. A műsoros megnyitón történelmükről, ősi kultúrájukról, szokásaikról, népművészetükről kaphattunk képet.

* * *

Jó magyarok, örmény gyökerekkel Egy ősi nép leszármazottai a kerületben – Hagyományörzés, kulturális kapocs

Az 1997-ben alapított Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület tagjai évente ellátogatnak az óhazába. Fotóikból kiállítást rendeznek, elmesélik élményeiket. A rendezvényekre összejönnek a fővárosi örmények, akik - amint az a múlt csütörtöki rendezvényen is kiderült - jól ismerik egymást.

Vendégségben

Az idén 28 tagú hivatalos küldöttség utazott Örményországba. Fogadta őket többek között a kulturális miniszter, a Matenadaran (híres kódexgyűjteményük), valamint nemzeti könyvtárunk igazgatója, kalauzolta őket a Jereváni-Magyar Kulturális Egyesület vezetője, jártak az ottani tudományos akadémián. Vendéglátóik a kiállításon is bemutatott dokumentumokkal ajándékozták meg őket. A kétszázötven kiállított fényképen látható ősi, mára elnéptelenedett városok, öreg városközpontok, templomok, kódexek, népi és mindennapi használati tárgyak, öltözetek egy keleti hatásokat mutató, sajátos kultúrát és egyházi életet tárnak elénk.

Humor és saragánok

- A nyelvet már nem tudjuk megtanulni, de történelmünket, kultúránkat igen, s ez komoly összetartó erő - mondta *Issekutz Sarolta*, az egyesület alapító elnöke. A megnyitó műsorát is e gondolat jegyében állították össze *Flórián Antal* és *Szabó Anikó* örmény származású színművészek, az óhazából hozott népi ruhákban léptek fel. A háromszáz évvel ezelőtti erdélyi megtelepedésükről szóló régi rege ízes népi humorral elevenítette meg a püspökük által vezetett gazdag, rátarti, nyakas és furfangos atyafiakat. Más népekkel nem tudtak összeférni, így pusztá földet vásároltak, ahol saját városokat alapítottak - például Szamosújvár, Erzsébetváros - melyek zárt közösségeinek életéből régi anekdotákat idéztek. *Kátainé Szilvay Ingrid* saragánokkal (örmény egyházi énekek) ismertette meg a közönséget.

Az örmény gazdag kereskedő nép volt, gyakran kényszerült menekülésre hanyatott és sokszor tragikus történelme során. Az óhazában 3-3,5 millióan, a világon szétszóródva csaknem ugyanannyian, 3,5 millióan élnek.

Erdélyből jöttek

Magyarországon tizenöt-húszezer örmény él, közülük legtöbben Erdélyből érkeztek. Az erdélyi gyökerű örményeket fogja össze az egyesület. Eddig öt nemzetközi konferenciát rendeztek, honlapjuk van, havonta füzetet jelentetnek meg. Kilenc kötetet adtak ki az *Erdélyi Örmény Múzeum* sorozatban, kultúrájukról, történelmükről, az örmény eredetű magyar nemesi családokról. Megjelenés alatt áll az erdélyi örmény gasztronómiát bemutató könyvük, amelynek receptjeiből készültek a gasztronómiai bemutató specialitásai.

A kerületben százhusz-százharminc örmény leszármazotról tud *Issekutz Sarolta*, aki az öttagú örmény kisebbségi önkormányzat elnöke is. (Itt természetesen az elnök asszony örmény családjáról beszélt. A szerk.) Fontos feladatuk az érdekvédelem, de főként kulturális identitásuk őrzését tekintik céljuknak. Mert ugyan jó magyar embernek tartják magukat, de örmény gyökereikhez is ragaszkodnak.

(A kiállítás november 22-ig volt látogatható)

(Megjelent a II. kerületi Théma újságban 2005. nov. 16-án)

* * *

„Szeretet nélkül az igazság halott”

Romano Guardini

* * *

Frigyesy Ágnes

Legyetek az igazság védői és a szeretet apostolai

25 éve hunyt el Márton Áron

„Szent hivatalom kötelez, hogy egyformán püspöke legyek szegénynek és gazdagnak, tanulnak és a tanulás lehetőségeitől elzártnak, előkelőknek és egyszerű embereknek, az élet kegyeltjeinek és az élet szerencsétlenjeinek, bűnösöknek és a kegyelem áldottjainak. Az Isten felé vezető utat mindenki számá-

ra fel kell tárnom..." - írta Márton Áron, Erdély világhírű püspöke első Gyulafehérváron kelt körlevelében 1939. március 31-én.

Márton Áron tudta, hogy a reá szabott választott út nehéz lesz, többször tett vallomást arról, hogy a veszély idején is őrt kell állnia. Fölszentelt papjait erre bízta: „Legyetek az igazság védői és a szeretet apostolai...közvetítsétek bőszesen a beteg emberiség számára Isten gyógyító kegyelmét és megváltó irgalmát! Legyetek a bénák lába, a vaknak szeme, az árvának, szegénynek, az elesett és szenvedő embereknek gyógyító atyja...S álljatok az Őrhelyen, ahová küldettek, hősi elszántsággal a veszély idején is..."

Honnan indult Erdély szent püspökének életútja? Csíkszentdomokoson született 1896. augusztus 28-án, Márton Ágoston és Kurkó Julianna egyszerű földműves család harmadik gyermekeként. A székely szülőföld három ajándékkal látta őt el: „a történelmi zivatarokat átélő csíki katolicizmus erős lelket adott neki, a Hargitán túl őrtálló nép acélos öntudatot, az életharcban fáradhatatlan község pedig bátor aszketizmust" — e szavakkal jellemezte őt kortársa *Venczel József*. A Márton család vallásukat gyakorló katolikusok voltak. Isten áldását kérték mind maguk, mind gyermekeik, valamint kétkezi munkájuk számára.

Szalay Jeromos Márton Áronról írt „Vértanú püspök vértanú népe" című 1952-ben Párizsban megjelent művéből tudjuk: a család mindennap imádkozott. A munkából hazajövő apa térdére ültette fiát, s amíg az anya elkészítette a szerény vacsorát, apa és fia imádkozott. „Vess keresztet kis szógám!" - mondta neki már akkor, amikor a kis Áron még csak gügyögött.

A tehetséges fiatalember a gimnáziumi tanulmányok elvégzése után, katonai behívót kapott, majd a harctéri szolgálat teljesítése után földművesként dolgozott. 1920-ban jelentkezett a teológiára, s 1924-ben *gróf Majláth Gusztáv Károly* püspök elődje szentelte pappá.

Márton Ágoston, az édesapa elbeszéléseiből tudjuk, megható jelenetnek lehetett tanúja, amikor fia elárulta neki életre szóló döntését. „Épp a cséplés ideje volt, akadt munka elég. - Fiam, mi történt, a zsákok gyűlnek, jól tudod, hogy kosarazva voltak a földek és a gabona ilyenkor úgy jön le, hogy el sem képzeled. Nem szeretem a viselkedésedet, valami rosszban töröd a fejed, a szemed sem úgy áll, mint máskor... Ne szomorkodj, van elég leány a faluban, s ha úgy gondold nőszülj meg!... - Nem vagyok szomorú Édesapám, hanem valami olyan dologra gondolok, hogy meg sem akarom mondani... Az apa elkomorodott. Mégis arra gondolt, bejelenti a házasságot. - Csak bátran fiam, nincs szégyellni való, én is így jelentettem be valamikor apámnak munka közben, hogy Édesanyádat el akarom venni... A viselkedéseden látom, hogy szerelmes vagy. Az pedig olyan betegség, hogy orvossága nincs semmiféle a patikában.

Áron apjára nézett és így szólt: - Igaza van, Édesapám. Valóban szerelmes lettem, igaz, hogy akibe szerelmes lettem, nem olyan szeszélyes, de kitartó a szeretete és nem hagy el engem. Szerelmes lettem Jézus Krisztusba, pap szeretnék lenni... Az apa nagyot csuklott, és hogy könnyeit fia meg ne lássa, hamar előhozott egy zsákot... Amikor útnak eredt, Édesanyja szaladt utána. - Fiam, még valamit akarnék mondani. Mit feleljek Erzsinek, ha kérdezi, hogy hol vagy? - Csak annyit mondjon Édesanyám, hogy karjaiból Jézus karjai közé rohantam és imádkozzon, hogy hűséges legyek Jézushoz.."

Márton Áron első szentmiséjét 1924. július 13-án mutatta be szülőfalujában, Csíkszentdomokoson. Először kápláni útja Ditróba vezetett. Már első prédikációival megnyerte az idősebb és a fiatal hívők szívét. Templomi beszédeire egyre többen gyűltek össze. Szónoki talentuma is nagy hatást keltett. Lelkesedésére és tehetségére püspöke is felfigyelt, s hamarosan Marosvásárhelyre helyezte. Onnan Majláth püspök meghívta Gyulafehérvárra könyvtárosnak és püspöki levéltárosnak. Hamarosan püspöki titkár lett.

Majláth püspök bizalmasaként közvetlen közelről tanulmányozhatta az egyházkormányzatot. Márton Áron papi pályájának újabb állomása Kolozsvár. Majd az egyetemi hallgatók szónoka, prézese lett. Minden vásár- és ünnepnapon ő tartotta a szentbeszédeket a piarista egyetemi templomban. Kortársak és az „Erdélyi Tudósító" szerint Márton Áron lelkipásztori munkájának hatására a magyar egyetemi ifjúság körében teljesen megszűnt az illegális kommunista mozgalom. Közeli munkatársa *Dr. György Lajos* pedig a következőket mondta róla: „Ifjúsági prézesként rendíthetetlen eréllyel hirdette főiskolás híveinek, hogy népünk életmegújulása elválaszthatatlan a lélek nemességétől, a szellemi magatartás tisztaságától, az értelem eleven frissességétől és az akarat szilárdságától függ."

1938. augusztusában *Vorbuchner Adolf* megyéspüspök halálával megüresedett a gyulafehérvári püspöki szék. 1938. december 24-én, a Karácsonyt megelőző napon a Szentszék XI. Pius pápa megbízásából telefonon bejelentette: a román kormány beleegyezésével Márton Áront nevezte ki gyulafehérvári püspöknek. A püspökszentelést 1939. február 12-ére tűzték ki. Az eseményre vendégek sokasága érkezett.

Több, mint kétszáz lelkészt, plébánost, egyházi és világi tekintélyt számoltak. A hívősereg megszámlálhatatlan volt. A szertartás végén, *Hegy Endre* visszaemlékezéséből tudjuk: „*Mikor Márton Áron püspök elindult az áldásosztásra, édesanyja és édesapja hozzájárultak és megcsókolták felszentelt kezét. Az egész templom meghatva figyelte a püspököt, aki ősz édesanyjához lehajolt, megcsókolta szülői kezét és azután megcsókolta apját is. Régi diákjai, fiatal és idősebb munkatársai ott térdeltek mellette és ő komoly és szerény méltósággal haladt végig a templomon és áldotta meg először, mint püspök a híveit.*”

A szülőfalujából érkezett hívek érdekes ajándékkal lepték meg: a szülői ház és telek kicsinyített mását adták át az új püspöknek. Márton Áron ekkor a következőket mondta: „*...Amit Isten keresztként vállamra rakott, ha vérző térdekkel is, vinni akarom, vinni fogom. Kérem paptársaimat, kövessenek engem a golgota úton...Ezen a szent napon szülőfalumra, egyházmegyém minden népére szabadjon azt a szent fogadalmat tenni, hogy fajtámnak szívósságát, kiállását a magam erényének akarom tekinteni, sorsát vállalni akarom... Az Isten hivatást adott nekem. Életem ennek a hivatásnak szentelem és jó népemért becsületesen dolgozom, s a kijelölt úton vezetem.*”

Márton Áron mindig hű maradt népéhez. Püspöksége ideje alatt tört ki a második világháború. A magyarok elnyomása - román részről - erősödött. Állatokat, termésük nagy részét, sőt földjeiket is elkobozták tőlük, s nem egy alkalommal sor került letartóztatásokra is. Márton Áron személyesen járt közbe kiszabadításukért. Nem egy esetben az ő szavára bocsátották szabadlábra fogva tartott papjait. Erdély püspöke körlevelekben fordult papjaihoz és híveihez. Véleményt formált és állást foglalt többek között a keresztény felelősségről, a békéről, a népnevelés feladatairól, a sajtó-és vélemény szabadságról, a kommunizmusról, a liberalizmusról, az istentagadó társadalomról és a személyiség tiszteletéről, írásaiban síkra szállt a deportálásra várt zsidókért és keresztényekért. Levelét megküldte a Magyar Királyi Belügyminisztériumhoz, a Kolozs megyei Főispáni Hivatalhoz, a kolozsvári Rendőrkapitánysághoz. Továbbá *Angelo Rotta* pápai nunciushoz és *Serédi Jusztinián* hercegprímásnak.

A háború után az erdélyi magyar oktatás a csőd szélén állt. Márton Áron ekkor nemcsak segínyt nyújtott a kolozsvári Bolyai Egyetem számára, hanem hosszabb időn keresztül hozzájárult a tanárok fizetéséhez. 1945-ben létrehozta a „*Petőfi Alapot*”, mely biztosította két éven keresztül a romániai magyar tanügy és a színházak személyzetének fizetését.

1944 őszén az új román kormány heves támadásokat indított Erdély magyarsága ellen. „*Márton Áron nem tűrhette az igazságtalanságot* - írta róla írt kötetében *Páter Szőke János*, az Ostpriersterhilfe egykori magyar vezetője, aki több ízben járt a főpapnál. Idézzük őt: „*Elhivatottnak érezte magát, hogy felemelje szavát a több ezer elhurcolt és megkínzott magyarért, a munkatáborokba szállított 16-20 éves székely és csángó fiatalokért... 1945 elején, húsvéti szózatában tiltakozott a méltánytalanságok ellen és írásban fordult az akkori miniszterelnökhöz, Gróza Péterhez...*” 1946 pünkösdjén Csíksomlyón ismét felemelte szavát: „*Szabad emberhez és szabad néphez méltó életet kívánunk élni, mert ehhez Isten-adta jogunk van.*”

1948. augusztus 2-án kiadott dekrétum értelmében minden egyházi iskolát és intézményt, beleértve a szerzetesházakat is, államosították. A román kormány azonnali hatállyal felmondta az 1927-ben kötött és 1929-ben ratifikált konkordátumot a római Szentszékekkel.

- *Márton Áront 1949-től egyre nyíltabb támadások érték az állami szervek részéről. Ha valahol misézett, katonai zenekart vezényeltek ki a templom elé, hogy ezzel is zavarják... A hívek azonban minden egyházközségben testőrgárdát szerveztek, nehogy történjék valami a püspökkel. Ha elhagyta a falut, a testőrgárda kikísérte a falu határáig, ahol már várta a másik falu testőrgárdája. A hívek mindenütt lelkesedtek Márton Áronért* - írja könyvében P. Szőke János.

Mint ismeretes Márton Áron 1949 és 1955 között különböző börtönökben sánylődött, majd 1956 és 1967 között házi-örizetben tartották. A mártírsorsú főpap elfogatásáról így ír Szőke János: „*Már az indulás gyanút ébresztett Márton püspökben, amint ezt kiszabadulása után elmondta. Nem a megszokott zsidó sofőr jött ugyanis érte. Amint később kiderült, ő nem vállalta a hatóságokkal történt összejátszást a püspök elfogatásában...Így a hatóságok mást bíztak meg ezzel a feladattal... Félúton a sofőr megállt, s motorhibát színlelt. Röviddel ezután 'éppen arra jött egy másik autó' - civil ruhás rendőrökkel. Ezek 'készgesen' felajánlották autójukat a püspöknek...Miután elindultak, a hatósági személyek felmutatták igazolványukat, s kijelentették, parancsuk van letartóztatására. Szemét bekötötték, és figyelmeztették, hogy nem kérdezhet semmit...*”

A bukaresti katonai törvényszék 1951. július 13-án életfogytiglani börtönbüntetésre ítélte. Márton Áron ennek ellenére nem volt hajlandó kegyelmi kérvényt írni a hatóságoknak. Tudta, hogy elfogatása igazság-

talán. Végülis 1955. február 2-án került szabadlábra. A papság nagy része hűen kitartott püspöke mellett. Akik pedig távollétében ellene fordultak, magához hívatta őket és megbocsátott nekik.

Erdély nagy püspöke bármerre járt, lelkesen ünnepelték. Népszerűsége végül is annyira zavarta az állami hatóságokat, hogy kiszabadulása után egy évvel házi fogságra ítélték. Megtiltották neki, hogy elhagyja a püspöki palotát, működési engedélyét pedig megvonták tőle. Palotafogsága 11 esztendeig tartott. Szintén Szőke páternek mesélte el, - aki Németországból többször meglátogatta Márton püspököt -, hogyan szerelték fel az egyik lehallgatót. Idézzük ismét őt: „Egyszer fürdőszobája ablakából figyelte, hogy egy katonára létrára mászva kicserélte a palota falában elhelyezett magnetofon szalagját... A püspök házőrző kutyáit rendszeresen megmérgezték. Az is előfordult, amikor a parkban időzött, hogy rálöttek. A golyó szerencsére nem talált. Mikor az esetet a rendőrségen jelentették, az ügyeletes rendőr azt válaszolta: kár, hogy nem halt meg. Többször szerették volna különböző alkalmakból eltenni láb alól a nagy püspököt, de a Gondviselés vigyázott rá.”

Márton Áron - csakúgy, mint Mindszenty bíboros - egyháza részéről is megkapta élete végén a fájdalmas keresztet. Halála előtt néhány hónappal *II. János Pál pápa* 1980. április 2-án püspöki működésének 42. évében felmentette az egyház-megye kormányzása alól. Szeptember 29-én, épp 25 évvel ezelőtt sok szenvedés után, életének 84. évében hunyt el.

Milyen kár, hogy a sokat szenvedett, népéért mindig hűen kiálló főpap nem halhatott meg püspöki méltóságának rangjában. Hívei azonban mellette álltak temetésén - több, mint tízezren gyűltek össze a gyulafehérvári székesegyházban -, s mellette állnak mindmáig. Emberi nagyságát, méltóságát szellemi hagyatéka őrzi.

Álljon itt végezetül 1944-ben Kolozsváron tartott beszédének nemes gondolata: „Az igazság védelmében és a szeretet szolgálatában az üldöztetés és börtön nem szégyen, hanem dicsőség.”

* * *

Márton Áron emlékezetére - pódium műsor

A novemberi klubnapon a résztvevők meghallgatták a XII. kerületi Örmény Önkormányzat éves munkájáról szóló elnöki beszámolót közmeghallgatás keretében. Az est második felében Márton Áron emlékezetére pódium-műsor hangzott el.

László Károlyt, a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház rendezőjét, erdélyi örmény származású színművészt kértük fel az előadás megtartására. A művész felidézte *Márton Áron* karizmatikus alakját, a közönség néma csendben, lélegzetét visszafojtva hallgatta a produkciót. Megrendítő élményben volt részünk. Köszönjük, hogy megajándékozott bennünket ezzel a műsorával! Fáradtságot nem ismerve, egész éjjel utazott Erdélyből Budapestre, hogy a klubest közönsége megismerhesse az EMBER-KATEDRALIS igaz történetét. Alábbi írásunkkal a 25 éve elhunyt főpapra, első örmény katolikus vikáriusra emlékezünk. Emléke legyen áldott!

(A novemberi klubnapot a XII. kerületi Örmény Önkormányzat rendezte.)

Csíkszentgyörgyi - Ficzus Margit

(A XII. kerületi Örmény Önkormányzat elnöke)

* * *

Dr. Puskás Attila

„Nem csak kereskedő...”

Örmény Kultúra Hete Gyergyószentmiklóson

Ha örmény - akkor kereskedő. Ez olyan megrögződés, nem csak hazánkban, amelyet nagyon nehéz megváltoztatni. De talán nem is kell, mert alapjában igaz. Csupán annyival kellene kibővíteni: NEM CSAK kereskedő.

Ha megfigyeljük az örmények által lakott településeket, valóban, egy iparos-kereskedő néppel találkozunk. De ha jól megfigyeljük e nép hétköznapi életét, sok mindenre fény derül. Kiderül, hogy ennek a kereskedő népnek volt pénze, de volt ízlése is - valahogy másként, mint sok mai úrgazdagnak és üzletembernek, akiknek az előbbiből van, a másikból pedig nagyon nagy a hiány. Kiderül, hogy ennek a népnek volt pénze, de gimnáziumokat, árvaházakat, leánynevelő iskolákat, fiúiskolákat építettek, nyomdákat,

könyvkiadókat alapítottak, az egyházi művészetet pártolták, és ha nem lettek volna jelen, pl. a Székelyföldön, biztos, hogy kevesebb barokk és reneszánsz díszítésű templomot és épületet látogathatnánk.

Kiderül, hogy ennek a népnek volt pénze, de nem csak magára gondolt. Ott volt, amikor Állami Magyar Színházat kellett építeni Kolozsváron, Magyar Gimnáziumot Szamosújváron, Szárhegyen a pátereknek segíteni a leégett kolostor újjáépítésében, a római katolikus templomoknak oltárt ajándékozni, mint például a gyergyószentmiklósi római katolikus, ún. magyar templomnak, vagy színes üveglakokat a környék falvainak és városainak.

Ez a nép ott volt, amikor a székelység érdekeit képviselni kellett, amint ezt *Görög Joachim* tette a román parlamentben, az 1920-as években, vagy iskolákat kellett vezetni, amint ezt szintén a neves, de elfelejtett paptanár tette Gyergyószentmiklóson, az ún. Zárdában.

Az örmények nem csak pénzzel, hanem értékekkel is kereskedtek, mert kultúrárt teremtettek. És nincs annál rosszabb, ha ez a kultúra feledésbe merül. Az ember, egy nép számára, aki alkotott és tett a közért, könnyebb elviselni a kritikát, mint a feledést. A kritika ugyanis ha helyes, épít és további munkára ösztönöz. A feledés elkedvetlenít.

E kulturális feledésből próbálta felrázni Gyergyószentmiklóst a Hallásza Egyesület által szervezett *Örmény Kultúra Hete*, amelyre 2005. november 2-6 között került sor a PRO ART Galériában. Az Egyesület célja kultúrák felkutatása és bemutatása, és azért talált ebben az évben az örményekre, mert mi ebben az évben emlékezünk meg az örmény népirtásra, 90. alkalommal.

A szervezők figyelembe vették korunk emberének audiovizuális igényét, előadásokra és filmekre építették a rendezvénysorozatot. A megnyitón *Beder Tibor*, örmény származású nyugalmazott tanár könyvbemutatójára került sor. *Mikes Kelemen nyomában* című könyve nem csak személyes élményeit rögzíti, hanem az örményekről is szól, mivel a bujdosók az örmény negyedben lettek új hazára. *Selyem András*tól, az Egyesület vezetőjétől előadást hallhattunk az örmény írásbeliségről és annak fontosságáról, hiszen az örmény írásbeliség őrzi a világkultúra nagyon fontos részét, az V. század egyházi íróinak munkásságát. Az örmény vallásról szóló előadásban különösen ennek erdélyi vonatkozásáról hallottunk. Az örmény plébánia könyvtárának bemutatásával *Székely Szilárd* hitoktató fényt derített azokra a könyvritkaságokra, amelyeket a kommunizmus alatt jó, hogy por lepett...

Selyem András az örmény genocídiumról és diaszpóráról tartott előadásában ecsetelte azokat a szörnyűségeket, melyekre 1915-ben Törökországban került sor, amit a német, orosz és magyar dokumentumfilmekben drámaibb hatás alatt élhettek át a jelenlévők. A filmek révén teljes betekintést nyerhettek az örménység életébe, kultúrájába, vallásába.

Egy hét alatt bebizonyosodott, hogy az örmény emberek „nem csak kereskedők...” A rendezvényt egyes érdeklődés kísérte, de akik ott voltak, mindenképp ismeretekben, érzésekben gazdagon hagyták el estéről estére a Galériát. Köszönettel tartozunk a Hallásza Egyesület fiatal vezetőinek az élménydús héttért.

A cikk szerzője vikárius-plébános

* * *

Örmény diákok a kolozsvári Piarista Gimnázium Internátusában

Jellemző az örmény származású diákok összetartására, hogy a „duktor urak” hajlandóak voltak a „fikákkal” lefényképeztetni magukat. Az ötlet természetesen a nagyok ötlete volt és ezzel igen megkönnyítették a kicsik beilleszkedését.

Dr. Zabulik László

* * *

Az Örmény Kultúra Hete

Pro Art Galéria, november 2-6

November 2., szerda

18:00: Mikes Kelemen Nyomában - *Beder Tibor* könyvbemutatója

18:30: Az örmények rövid története (Ókor, Középkor) - *Selyem András* (előadás)

19:00: Bibliai ország az Ararát lábánál - német dokumentumfilm

19:45: Elfelejtett ősök árnyai - Szergej Paradzsanov filmje

November 3., csütörtök

- 18:00: Az örmények írásbelisége és irodalma - *Selyem András* (előadás)
18:30: A gyergyószentmiklósi örmény plébánia könyvei - *Székely Szilárd* (előadás)
19:00: Minoritates Mundi: Örményország I. magyar dokumentumfilm
19:30: Arabeszkék Pirozsmani témára - Szergej Paradzsanov rövidfilmje
20:00: Asik Kerib - Szergej Paradzsanov filmje

November 4., péntek

- 18:00: Az örmény vallás története - *Dr. Puskás Attila* (előadás)
18:30: Minoritates Mundi: Örményország II. magyar dokumentumfilm
19:00: Hakob Hovnatanyan - Szergej Paradzsanov filmje
19:00: A szurámi vár legendája - Szergej Paradzsanov filmje

November 5., szombat

- 18:00: Az örmény diaszpóra - *Selyem András* (előadás)
18:30: Minoritates Mundi: Örmények Erdélyben, magyar dokumentumfilm
19:00: Örménymagyarok - magyar dokumentumfilm
20:30: Vodka Lemon - Hiner Saleem filmje

November 6., vasárnap

- 18:00: Az örmény genocídium - *Selyem András* (előadás)
18:30: Elhallgatott genocídium - német dokumentumfilm
19:00: Az igazság a genocídiumról - török tévéfilm
19:30: Ararát - Atom Egoyan filmje

* * *

Hirdetés

A Gyergyószentmiklósi Örmény Katolikus Egyházközség köszönetét fejezi ki a Fővárosi Örmény Önkormányzatnak az örmény templom felújítási munkálataihoz nyújtott 50 ezer HUF támogatásért.

A templomban 106 éve először kerül sor ilyen munkálatra, ezért nagyon örvendünk, hogy örménymagyar testvéreink támogatnak bennünket célunk megvalósításában. Munkájukat Isten áldja, adakozókézségüket pedig gazdagon gyümölcsöztesse!

Köszönettel:

Dr. Puskás Attila vikárius-plébános

* * *

Ősz Jerevánban

Csodás október végi napsütés, meleg várt bennünket. Ismét az Óhazában lehattunk, igazán felemelő érzés volt mindkettőnk számára. *Szilvay Ingrid* tolmácsként utazott velem, hogy a tavaszi látogatásunkon elkezdett kapcsolatépítést folytassuk, ígéreteinket beváltsuk. Legfontosabb feladatunk az örmény népművészet remekeit bemutató novemberi kiállításunkra megrendelt népviseletek átvétele és hazahozatala volt.

Tizenkét év után végre teljesült az álmom, hogy autentikus örmény népviseleteket mutathassunk be a hazai érdeklődőknek. Nemcsak női és férfi ruhákat hoztunk különböző vidékekről, hanem babákat is egyes régió viseletébe öltöztetve, valamint a népi hangszereken játszókat. Végre tudtunk népi szötteseket is vásárolni, a nagy választék elkápráztató volt. Igazolja, hogy ma is van rá igény, egyre több ruházati tárgyon jelenik meg a népművészet. Nem ritkán még a cipőket, csizmákat is díszítik népművészeti motívumokkal, táskán, sapkán, ruhán alkalmazása már-már mindennapos.

Ismét találkoztunk az Örmény Nemzeti Könyvtár igazgatójával, *Davit Sargsyan* úrral, hogy megköszönjük azt a csodálatos könyvet, amelyet nyáron küldött az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egye-

sületnek. Kísérőlevelében kiemelte: igazi barátokra lelt bennünk, az örmény kultúra barátaira és visszavár bennünket.

Szen Arevsatjan, a Matenadaran igazgatója könnyek között vette át azt az örmény kódex másolatot, amelyet az Egyesület a Vatikáni Apostoli Könyvtárból a *Codex Armenus Vaticanus* sorozatból rendelt meg és adományozott a világ legnagyobb örmény kéziratgyűjteményének. A 32. jelzetű kódex egy miscskönyv - **Missale** - az erdélyi örmények számára készült a XVIII. században. Színes miniatúrái elkápráztatóan szépek, azokat színes fénymásolatban külön megkaptam a kéziratgyűjtemény.

Felemelő érzés volt számomra, hogy Édesapám szülővárosa, Erzsébetváros Örmény Katolikus Plébániája pecsétjével több helyen is ellátott kódex általam eljuthatott az Őshazába, s magam is tehettem valamit az egyetemes örmény kultúra oltárára. Természetesen Erzsébetváros is megkapja az egyházi tulajdonból kikerült kódexmásolatot, hogy teljes legyen a Plébánia gyűjteménye.

Felejthetetlen élmény volt *Paradzsanov* múzeumát megtekinteni, részt vettünk egy ünnepi szentmisén a Világosító Szent Gergely székesegyházban, tanúi lehettünk egy felnőtt férfiakból álló csoport megkeresztelésének a Szent Szárkisz templomban, illetve népzenei, komolyzenei, könnyűzenei hangversenyeken együtt élveztük a szép zenét a zsúfolásig megtelt koncertterem közönségével, fiatal gyermektől az aggasztányig. Jártunk örmény és magyar barátainknál vendégségben, megkóstoltuk az örmény finomságokat, aszalt gyümölcsöket, vagy épp fűszereket szagolgattunk a piacon. Felejthetetlen élményekkel tértünk haza, mintegy öt napot töltöttünk összesen Jerevánban.

Dr. Issekutz Sarolta

* * *

Avilai Szent Teréz Napi Búcsú

A Terézvárosi Örmény Kisebbség hetedik alkalommal rendezett ünnepséget a „Búcsú” tiszteletére. A zsúfolásig megtelt terem jelezte, milyen nagy az igény a kerületben a múlt megismerésére. A kiállításon sokak elismerését elnyerte *Palotai Dániel* fiatal diák-festő alkotásaival. Kiállított szén- és pasztell rajzai mellett láthattuk az első-második díjat nyert 8 éves kori képeit is. A kiállításon egy kerületi vendég felkiáltott: - Fiam a modell ezen a képen!

A Betegh család ősei Szamosújvárról származnak. Az 1730-as évekig tudják visszavezetni a családfát. Palotai Dániel, a család leszármazottja, az első családfát már 11 éves korában megrajzolta Édesanyjának, karácsonyi ajándéknak. A kiállított - kutatások alapján kibővített - terjedelmes címerekkel ellátott új családfát is ő rajzolta. A családfa az érdeklődés középpontjába került. Mivel a *Betegh* család örmény ágában megtalálhatók még az *Ázbej*, *Duha*, *Dániel*, *Czetz*, *Simay*, *Verzár* örmény családok is, jó példát mutatnak, amelyet a többi örmény család is követhet.

Az amerikai *Ararát* című filmet a genocídium emlékezőeként vetítettük le. *Czetz János: Emlékezéseim* című könyvet *Fancsali János*, a budaörsi örmények elnöke mutatta be. Továbbá Czetz János 48-as örmény tábornokra emlékeztünk, halálának századik évfordulóján elhangzott beszédekkel.

Wertán Zsoltné elnök

A Collegio Militar de la Nacion emlékünnepe, 2004. szeptember 6-án elmondott beszéd szövege:

Hölgyeim és uraim!

Tisztelettel köszöntöm *General de Brigada Don Raul Horacio Gallado* tábornok urat, a Collegio Militar de la Nacion direktorát és a Collegio jelenlévő tagjait. Tisztelettel köszöntöm *Szónyi Ferenc* urat, a Magyar Köztársaság nagykövetét és a jelenlévő magyar honfitársakat. Tisztelettel köszöntöm *vitész Ladányi Domonkos* urat a Dél-Amerika Vitézi Rend törzskapitányát, akinek fáradhatatlan munkája nélkül a szülőföldről származó relikviák nem kerültek volna el *Czetz János* választott hazájába, Argentínába. Az ő szeretetteljes közreműködése segített abban is, hogy ezen a szép ünnepségen együtt lehetünk önökkel.

Köszöntöm Önöket Czetz János halálának 100. évfordulóján rendezett megemlékezés alkalmából. Nagy örömmel tölt el, hogy én vagyok az első rokon, aki tiszteletét teheti Czetz János örök nyughelyénél. 2000 márciusában, *Antonio Ortiz* tábornok úr meghívta *Dr. Sasi Nagy István* nagyapámat, az általa küldött dombormű felavatására, aki egészségi állapota miatt erre a nagy utazásra már nem vállalkozhatott. Ő közben 2002 tavaszán örökre eltávozott közülünk, de remélte, hogy a jövőben unokái helyettesíteni fog-

ják. Ez a reménye teljesült a mai napon és jómagam nagy örömmel veszek részt ezen a tisztelgő megemlékezésen. Meghatottan látom azt a megbecsülést és kegyeletet, amellyel Czetz János halála után 100 évvel az argentin katonaság emlékezik rá. Köszönetemet fejezem ki, hogy Önök nem felejtették el Czetz János fáradtságos, tiszta emberi és katonai életútját és igaz megbecsüléssel ápolják emlékét.

Ez az életút az erdélyi Gidófalvától az argentinai fővárosig, Buenos Aires-ig ívelt, viharokkal, harcokkal, megpróbáltatásokkal volt terhes. Czetz János annyi idősen, mint ma én vagyok, már a magyar szabadságért és függetlenségért harcolt és katonai tudásával, szervezőképességével, megtörhetetlen bátorságával példát nyújtott az utókor számára is. Az 1848-49-es magyar szabadságharc leverése után, amikor az önkényuralom ráborult Magyarországra és a további harc teljesen reménytelenné vált, elhagyta Európát és argentin származású felesége oldalán itt, Önöknél találta meg új Hazáját.

Én csak néhány napja vagyok Argentínában, de ez a száz éves érzelmi kötődés - az Önök vendégszereteten keresztül - engem is megérintett. Kérem a Mindenhatót, a két nép közötti barátság - amelynek szép példája a Santo Tomé és Gidófalva testvérvárosi kapcsolata - erősödjön és mélyüljön tovább!

Mindnyájunk előtt álljon példaként Czetz János életműve, mellyel mindkét Hazáját híven szolgálta. Ez alkalommal elhelyezzük a tisztelgés koszorúját, melyet nagy szeretettel hoztunk magunkkal Magyarországról.

Palotai Bálint

Juan Carlos Arias Roig kapitány Czetz Jánosról szóló megemlékező szövege következő, 2006. januári számunkban folytatódik. A spanyol nyelvről való magyarra fordítást az EÖGYKE készítette.

* * *

Bálint Tibor

József Attila

Mivel nekem elsősorban Ő a költő, sosem tudtam egyetlen jellemző sort sem írni róla. S íme az este, ezen tűnődvén megjelent előttem, mint különös látomásban. Fölfordított lyukas mosófazékon ült, tenyerében fogott arcát térde közé csöngetve, amikor a külváros távolabbi gyárai felől Isten lebegett oda hozzá, és meztlábás talpával megérintette a vállát:

- Ismét eljöttél ide, ahol minden csupa rom, és ahol ernyőt nyit a kutyatej az elhagyott gyárudvaron?... Mi örömd telik e tájban, ahol hetvennyolc kék, ötvenkilenc zöld és kétszáznegyven fekete légy donog és cikkann át előtted felváltva, s ahol ötvenhétezer szem homok pörgött alá az imént?...

- Én gyűszűnyit mondtam, Uram... - Az körülbelül ennyi...

Attila mélyen elgondolkozott:

- A költői kép sosem ilyen pontos, de épp tétovaságával, kancsalságával hivatott teljesebben átfogni birodalmadat. Egyébként én magam sem tudom, milyen öntudat kopár öröme húz-vonz, hogy e táj nem enged, és miféle gazdag szenvedés taszít ide... Az Isten pipára gyújtva mosolygott:

- Ó, te szegény, te szegény!... Látom, hogy mint ólmos ég alatt lecsapódva, telten, füst száll a szomorú táj felett; úgy leng a lelked, édes fiam; leng, nem suhan...

A költő fölnézett rá; fájón nevetett:

- Ezek a te szavaid, Uram, vagy az anyéimek?... Te utánzólsz engem, vagy én téged?...

Isten még mindig kedélyesen, s egy kis cinkossággal pillantott rá, miközben a füstfelhő puha pamlagként megállapodott a költő mellett, ahol kínlódó gypüket sárba száradt üvegcserepek nézték fénytelen, merev szemmel.

- Sublótomból, amely kozmosz-palotában áll, az utóbbi időkben rendkívül értékes költői képek tűntek el... Ezek már csupán amiatt is pótolhatatlanok, mert velük az anyag és a szellem világát igyekeztem egybemarkolni, hiszen öregszem, és egyre inkább érzem, hogy a költői összeggel inkább bele tudok tekinteni a földi kavargásba, mint a logika távcsővével...

- Végre az Isten is magára eszmél...

- Jobb későn, mint soha, Attila fiam...

- De miért épp engem gyanúsítasz?...

- Mert az elvont gondolatot mostanában egyedül te tudod ilyen istenien képekké átfogalmazni...

A költő megrendülten nézett maga elé:

- Átlátsz, tudom, a bűnök cifra gyolcsán, erény rongyán, bátorság, mentebőren. Vádaskodni, gyanakodni azonban én is tudok, s mindjárt meg is kérdem: miért van kő, ha nem lesz épülete? Hát nem segít a jaja az alleluja?... Széthull az ember millió darabra, mint esőben a vályog kaliba?

- Ejnye! - csóválta fejét az Isten, s hátradőlt a füstgomolyra, amely a pipájából göngyölődött a tarkója alá:

- Biz' isten olyan türelmetlen vagy. Itt a pipám, szippants vagy kettőt belőle...

- Kedves vagy, de ne fáradozz! Csak isteni fogadat váslaná szám erjedt ecetje, és arcod vonásai eltorzulnának a savanyú és keserű ízekből...

- Megfigyelésem szerint az ellenkezést, a vitát még a verseidnél is jobban szereted. A magam személyét már nem is említem...

- Ne is említsd azok után, hogy plagizálással vádoltál!...

- Én ezt a szót nem említettem, de szinte hihetetlen számomra, hogy mennyei sublótomban nem volt utalás arra a vázlatok között, hogy az anyag fogalma úgy remeg át az idea ujjbegyére, megőrizvén mégis a maga határait, mint nálad az Ódában... Ott arról szólsz, hogy a néember vérkörei, miként a rózsabokrok, reszketnek szüntelen, s viszik az örök áramot, hogy arcán nyíljon ki a szerelem, és méhének áldott gyümölcse legyen... Továbbá azt írod, hogy gazdag életet nyer a salak a vesék forró kútjain...

- Mondjad csak tovább! Végre hallok egy isteni szavalatot, amely nem mindennapi dolog!...

- Mondom is, fiam, mégpedig nem ok nélkül. Mert ha eget-földet érintő szerelemben, zengve és sikoltva ezt te fogalmaztad is meg így, azt viszont én magam már jóval előtted láttam, hogy a hideg úron holló repül át és a csend kihül. És mivel a hallásom sem épp a régi, emlékszem, hogy egy fényözönös világreggelen betű szerint azt kérdeztem magamtól: Hallod-e, csont, a csöndet? Fáradtan összekoccannak a molekulák...

József Attila ekkor fáradtan feltápáskodott; szeme, mint a legyeké, feketén és megtörten, ezernyi kis prizmából szórta a fényt; karját széttárta, majd tántorogva előrelépett:

- Azt, amit adtál, - megvan épen, vedd el! Hisz csak hitegettem magam a neveddel... Te jól tudsz engem, sorsom is jól tudod, vedd el tőlem a talentumod!...

- Csillapodj, édes fiam...

- Hogyan csillapodhatnék, amikor annyi csalódás, fájdalom után, íme már az Isten is engem vádol... Most már csak azt áruld el nékem, találkoznak-e a sínpárok a végtelenben, hogy tilalmadat megszegve összelelkezzenek?... Találkoznak-e. Uram?!...

- Attila. Attila, te hitehagyott gyermek!...

Az Isten széthessentette a felhőket, és leugrott hozzá, hogy magához ölelje, épp abban a pillanatban, amikor a világ összes mozdonyai jajgatni kezdtek, hogy aztán többé soha el ne hallgassanak...

* * *

Ozsváth Judit

Jelenben szólaló múlt

Nagy elődök nyomában Szakács Endre szórványlelkéssel

(3. rész)

Bonchida katolikus temploma valóban kívül-belül impozáns. A plébániaépület is lakható, úgy saccolom, hogy akár kétezer lelket is lehetne pasztorálni ilyen körülmények között...

- Pedig a katolicizmusnak régi gyökerei vannak itt is - veszi át a szót Szakács Endre -, erről a reformátusok birtokába került XII. századi katolikus templom árulkodik. Ez a község legrégebbi műemléke. A települést már a 12. században említik az írásos dokumentumok, legtöbbször a szomszédos Székkal együtt, ahol ekkor már királyi sóbányák működtek. *Bonchida* királyi birtok volt. Az első templom az első tatárjárás idején leégett, még ma is látszik a nyugati és déli részen egy-két kövön a pörkölődés. A tatárjárás után, a 13. század közepén Bonchida új telepeseket kapott, ebben az időben építették újra a templomot, a XII. századi falak mentén.

A XIV. század végétől kapcsolódik össze Bonchida a Bánffyakkal, Magyarország és Erdély egyik legnagyobb történelmi múltú családjával. 1233-34-ben *Bánffy Dénes* erdélyi vajda, majd nádor az 1241-es mohi csatában esett el. A család többi tagjai királyhűségükért székely ispáni rangot és birtokot kaptak. Tamás székely ispán fia, Dénes, 1387-ben Bonchidát kapta adományba Zsigmond királytól. Ezután kisebb-nagyobb megszakításokkal a család birtokolta Bonchidát.

- Kezdetben talán csak erődítményt építettek, s majd később költöztek ide a Bánffyak.
- A legelső időkről, tudtommal, nincs írásos bizonyíték. *Kelemen László* szerint az 1437-es parasztlázadás után nyertek várépítési privilégiumot itt a Bánffyak, s egy évszázaddal későbbi iratok már a kúria meglétéről is tanúskodnak.

- A családnak ez az ága több kiemelkedő személyiséget is jegyez...

- Az általam összegyűjtött leírásokból sorolom a legjelentősebb bonchidai Bánffyakat. *Bánffy Dénes*, Kolozs megye főispánja, kolozsvári főkapitány, Erdélyország fővezére volt, őt félelemből Apafy Mihály lefejeztette. Dénes fiát, *Györgyöt*, az osztrák uralkodóház fogadta kegyeibe, ő lett az erdélyi fejedelemség első főkormányzója 1696-ban. Ekkor kapta grófi rangját is. Az ő fia, *Dénes*, kolozsvári főispán lett, Mária Terézia titkos tanácsosa és főlovászmestere. A család későbbi tagjai már nem ilyen kiugró személyiségek, gondatlanságuk és alkalmazottaik súlyos visszaélései miatt le is mondtak Bonchidáról. 1858-ban Bánffy József Koburg hercegnek adta el Bonchidát, de ő átengedte a vásárt *Bánffy Miklósnak*, az Alsó-Fehér megyei főispánnak, aki titkos tanácsos és királyi főpohárnokmester volt. Majd ennek fia, *György* örökölte méltóságait és Bonchidát. Utolsó tulajdonosa György fia, *Miklós*, aki az első világháború előtt az Osztrák-Magyar Monarchia külügyminisztere és diplomatája, író és művészetkedvelő ember volt.

- Állítólag az ő idejünkben ez a kastély Versailles és Schönbrunn szépségével vetekedett...

- A mai kastélyt Bánffy Mihály és Kapy Judit fia, Dénes, építette át a XVII. század 50-es éveitől kezdve. Az építkezés hosszabb ideig tartott és nem egységes terv szerint készült, talán a régebbi építmények kötötték az építésvezetőket. A kastélynak négy sarokbástyája van, ezek méretei eltérőek, elhelyezésük is más-más, sőt a falak vastagságában is van különbség. Az északi szárny hossza meghaladja az 50 métert (ez összefüggő egészlet alkot), és valószínű, hogy Bánffy Dénes építése, ám a bástyák minden bizonnyal korábbi korból valók. Az emeleti rész ablakai háromszögű lezáródásúak, a földszintiek vízszintesek és szemöldökpárkány díszíti őket. A földszinti termék fiókos dongával, az emeletiek sík mennyezettel vannak fedve, a lépcsőház, a szárnyépületek és a többi építmény sem eredeti tagozódása, új mesterek új stílusaikról árulkodnak.

A lefejezett Bánffy Dénes utódai idején romlásnak indult a kastély, s csak egy évszázaddal később, az építető unokája - szintén Dénes - vette kezébe az elhanyagolt épület ügyét. 1748 és 1753 között teljesen felújította, korszerűsítette. *Grimmelt Péter* neves kolozsvári kőművessel dolgoztatott, a belső és külső szobrokat és minden ajtófélfát díszítését *Johannes Nachtigallal* faragtatta. Az udvari homlokzatot 32 mitológiai alakról mintázott szobor, a főépület mindkét homlokzatát 3-3 szobor díszítette és a díszkapu fölött két griff tartotta a hatalmas Bánffy-címet. A kastély keleti szárnyainak helyén új istállót és lovardát építtetett patkó alakban. A 32 lóra tervezett istálló a bécsi udvari istálló mintájára készült, s valószínű, hogy az egész előudvari terv Bécsből származott. A kastélynak 49 lakrésze volt, XIV. és XVI. Lajos stílusú bútorokkal, nagy fehér kályhakkal, üvegfüggős barokk csillárokkal, értékes festményekkel, szőnyegekkel berendezve. Különleges könyvtára sok ritkaságot tartalmazott. A berendezés a rokokó stílust követte, és az épületegyüttes a 400 holdas parkkal együtt valóban hasonlíthatott az említett két Európai-hírű kastélyra.

Gyermekkorom legszámosabb emléke Bonchidához kapcsolódik. Itt töltöttük az év legnagyobb részét, rendszerint május közepétől karácsonyig. Karácsonyra Budapestre költöztünk. [...] Bonchidán az óriási park uralkodik emlékeimben. A Szamos sok ága szeli át, számos szigetet képezve. Hosszú, tágas rétek, átjárhatatlan sűrűségek váltakoznak benne, honnan ezer meg ezer, akkor már százéves nyárfa iramodott az égnek. [...] Valóságos őserdőnek hatott a park, különösen az a közel háromszáz holdas sziget, aminek Nagyberek volt a neve.

Hosszú kaszálók nyúltak el benne, kisebbek is, sűrű szálerdő mélyén. Mindenfelől azonban nyárfasűrű zárta körül. Meg nem szakította fal, toronymagas fák óriási fala állott körös-körül, nagyobb rétek közepén csoportok, és mindez olyan dús, olyan gazdag lombozattal, hogy a környék dombjaiból semmi sem látszott, azt hitte volna az ember, hogy sík vidéken van, akárha az Al-Dunán.

*Bánffy Miklós: Gyermekkori emlék
(részlet)*

Mindennek a pompának 1944 októberében vége lett, akkor ugyanis a visszavonuló német seregek *Bánffy Miklós* iránti bosszútól hajtva részben kifosztották, majd felgyújtották a kastélyt. A következő években tovább fosztogatták, komolyabb restaurációhoz alig négy éve fogtak.

- Az értékes múlt formált-e valamiféle különös bonchidai öntudatot az itteni emberekben?

-A katolikus hívek félreismerhetetlenül büszkék arra, hogy ilyen szép templomuk van, és jól tudják, hogy ezt Bánffy Miklós grófnak köszönhetik, ő építtette a felesége tiszteletére. A család többi tagjával elmentében ugyanis a gróf felesége és leánya katolikus volt. Az építkezésről csak a korabeli újságokban találtam leírást, a plébánia erre vonatkozó iratai sajnos nincsenek meg.

Amúgy azt érzékelem, de lehet, tévedek, hogy amikor a látogatóknak kell mesélniük Bonchida múltjáról, nagyon büszkék a helyi magyar emberek, ám életvitelükben már nem maradt meg az a szép igényesség, amely - talán - jellemezte az itt-lakókat a Bánffykorában. De ezért rajtuk kívül több minden is felelős, főképpen az agyakat átmosó 40 éves kommunizmus. A régi időkről viszont hitelesen tudna mesélni a falu legidősebb lakója, a 99 éves katolikus Kallós Mariska néni.

(A felvételeket a szerző készítette. Megjelent a *Keresztény Szóban*)
Folytatjuk

* * *

Polyák Mariann

Ávedik Lukács és az erzsébetvárosi örmény közösség a XIX. század második felében

2. rész

Könyvei közül kiemelkedő a *Szabad királyi Erzsébetváros monográfiája*, melyet a Millenniumra írt, a korábbi kutatásait is felhasználta benne. Erre a munkára a város vezetősége kérte fel, s igen hamar kellett eleget tennie a követelményeknek. Viszont mint a város szülőtte, és plébánosa, ő volt erre a munkára a legalkalmasabb személy. Több történelmi tárgyú műve is született: Dicsőítő beszéd Aranyszájú Szent Jánosról, Az örmények történelme, és Az örmény kereszténység eredete, illetve nem csak történelmi témájú könyveket írt: utazásairól és örmény liturgikus könyveket is összeállított.

A könyvek kiadásához szükséges engedélyeket, vizsgálatokat gyakran nehezen tudta Gyulafehérvártól megszerezni, erről szólnak hosszadalmas levelezései a püspökséggel. Még nehezebben kapott viszont engedélyt az örmény liturgiával foglalkozó, annak különlegességeit bemutató könyve: *Az örmény katolikus szent mise*.

A hatvanadik évéhez közelítő Ávedik betegsége már 1905-ben súlyos volt, így plébánosi teendőit egy ideig nem tudta ellátni. 1908. augusztus 9-én rosszul lett. Ettől kezdve már rohamosan romlott az állapota. 1909. április 5-én (Nagyhétfőn) 3 távirat érkezett Erzsébetvárosból az erdélyi püspöknek Gyulafehérvárra. Mindhárom arról számolt be, hogy a helyi örmény plébános, Ávedik Lukács aznap délben elhunyt, temetése két nap múlva lesz. Ávedik Lukács végrendeletét 1908. október 10-én fogalmazta meg, érdekes, hogy rögtön az első pontban ezt kérte: Határozott akaratom, hogy temetésem előtt felboncoltassam, illetőleg szívem kivéttessék. E célra Egyszáz Koronát hagyok. Majd meghagyta a temetés előírásait, továbbá lelki üdvéért alapítványt tett, melyből évente halála napján mondjanak érte szentmisét.

Az erzsébetvárosi örmény katolikus egyházközség 1909. évi április 16-i üléséről fennmaradt jegyzőkönyv számol be arról, hogy dr. Issekutz Győző, mint egyházi főgondnok bejelentette Ávedik Lukács halálát, majd az őszinte részvét teljes megnyilatkozásával méltatta az elhunytat nemcsak egyházközségük, de az örménység érdekében kifejtett tevékenységét is. Ezekre való tekintettel indítványt tett a néhai emlékének jegyzőkönyvi megörökítésére és arcképének olajfestményben az örmény katolikus anyateplom részére való beszerzésére, melyet a jelenlevők el is fogadtak.

Hermann Antal néprajzkutató írt „gyászbeszédet” Ávedik temetése után a Szamosvölgye számára, melyben megemlékezett a nagybőjtben elhunytól, aki szerinte „kiváló” magyar-örmény volt. Nagybőjti hangulatát azonban nem követte a Feltámadás öröme, Ávedik halála mellett ugyanis az örménység napjának leáldozását is fájlalta. A cikkíró ezt követően előszámlálta, mi az, amit elmulasztott megtenni az elhunyt főesperes az örménység fenntartásának érdekében. Ezt a megdöbbentő gondolatát így fogalmazta meg: „De az elhunyt nem érezte elég tudatosan, hogy magyar nemzeti érdek az, hogy a színmagyarrá vált örménység megőrizze faji erényeit és ezek főápolóját, az örmény rítusú és nyelvű egyházat. Az ő rajongó magyar hazafisága azt tartotta kívánatosnak, hogy az örmények nyom nélkül olvadjanak bele a közmagyarságba. Azért nem is harcolt az örmény jelleg kidomborításáért, az örmény rítus szigorú érintetlenségéért. Jóhiszeműleg engedte gyengülni az örmény hagyományt. Nem buzgólkodott közös örmény intézményekért. El is halványult Erzsébetvárosban az örmény rítus, az örmény közérzet, és vele a város örmény

jellege. És az elörménytelenedéssel nem a magyarság gyarapodott, erősödött, hanem a szászság, mely Segesvár és Medgyes felől ostromolta az örmény alapította várost. S míg a régi erdélyi szász városokban hanyatlik a szászság ereje, Erzsébetváros mind határozottabban szász jelleget ölt. Tanulságos intő példa ez. Fájdalom, nálunk az intézők szinte programszerűen elhanyagolták az örmény városokat és bennök az örmény elemet."

Mint a cikk folytatásából kiderül, Hermann fájlalta, hogy Ávedik semmit nem tett az örmény püspökség kérdésében. A korabeli örménység egyik nagy megtartó ereje lehetett volna szerinte a püspökség kérdésének megoldása.

Folytatjuk

* * *

Köszönetnyilvánítás

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület köszönetet mond valamennyi magán- és jogi személy támogatójának, hogy anyagi támogatásukkal az Egyesület 2005 évi célkitűzéseinek megvalósítását lehetővé tették. Köszönetet mondunk valamennyi segítőnknek, munkatársunknak, barátunknak itthon és otthon Erdélyben, valamint az Őshazában, Örményországban, hogy munkájukkal, hozzáállásukkal az Egyesület működését, kapcsolatait bővítését segítették.

Kívánunk valamennyi támogatónk, minden kedves Olvasónknak áldott Karácsonyi Ünnepeket és egy boldogabb Újesztendőt!

Dr. Issekutz Sarolta elnök

* * *

Kozma István- Sasvári László

Örmények Erdélyben az 1850-es népszámlálás tükrében

(2. rész)

1983-ban nyomtatásban megjelent az 1850. évi erdélyi népszámlálás adatait ismertető munka, de ezt akkor csak 30 példányban engedélyezték, második, javított kiadása 1994-ben jelent meg *Az 1850 évi erdélyi népszámlálás* címmel. Összeállította és a bevezetőt írta: *Dávid Zoltán*. Az adatok Erdély 1850-es határain belül élt lakosokra vonatkoznak.

A könnyebb azonosítás végett megadjuk az 1886-1914 közötti közigazgatási határok alapján az egyes vármegyék örmény lakosságának adatait:

Vármegyék	örmények száma	% -os megoszlásuk	települések
Szolnok-Doboka	2985	38,82	59
Csík	1925	25,04	26
Kis-Küküllő	732	9,52	6
Kolozs	506	6,58	30
Szilágy	315	4,10	14
Alsó-Fehér	224	2,91	16
Torda-Aranyos	177	2,30	13
Maros-Torda	165	2,15	8
Háromszék I	57	2,04	12
Hunyad	148	1,92	10
Udvarhely	88	1,14	7
Szeben	59	0,77	5
Beszterce-Naszód	56	0,73	8
Brassó	49	0,64	2
Nagy-Küküllő	45	0,59	7
Szatmár*	35	0,46	4
Fogarás	23	0,30	2
	7689	100,00	229

*Szatmár megyének csak egy része tartozott a szoros értelemben vett Erdélyhez.

Az örmények által lakott településeknek 23,6 %-a azoknak a megyéknek a területére esett, amelyek érintve voltak az 1672-es bevándorlás esetében is. Így Szolnok-Doboka megyében Szamosújvár (2299 fő), Csíkban Gyergyószentmiklós (1144) és Szépvíz (293), míg Kis-Küküllő megyében Erzsébetváros (689) játszott szerepet, s emelte meg a létszámot.

Az 50 feletti örmény lakossal rendelkező települések:

Kolozsvár	Kolozs megye	199 fő
Kraszna	Szatmár m.	120 fő
Ditró	Csík m.	111 fő
Dés	Szolnok-D. m.	91 fő
Gyergyóremete	Csík m.	91 fő
Marosvásárhely	Maros-T. m.	87 fő
Kézdivásárhely	Háromszék m.	82 fő
Szilágycseh	Szilágy m.	69 fő
Zalatna	Alsó-F. m.	66 fő
Torda	Torda-A. m.	65 fő
Csikpálfalva	Csík m.	58 fő
Déva	Hunyad m.	54 fő
Magyarláros	Szolnok. D. m.	51 fő
Oláhláros	Szolnok. D. m.	51 fő
Zilah	Szilágy m.	50 fő

* * *

Könyvajánló

Megjelent **Dávid Antal Iván**: *Háromszék nem alkuszik* című, 1848-49 történéseit felidéző regényének második kiadása. A kötet az Argumentum Kiadó és a Budavári Örmény Kisebbségi Önkormányzat közös kiadása.

Továbbá megjelent **Olasz Ferenc** fotográfus *Ecce Homo* című fotóalbuma, mely anyagának mintegy fele alsópáhoki emberekről, keresztokről, angyalokról, sírkövekről készült felvételeket tartalmaz. Mindkét kötetet ajánljuk olvasóinknak!

* * *

Örmény szentek

December 8.

Szt. Pathariosz aszkéta

Thébai származású, VI. VII. századi remete Konstantinápolyban. Életét, pontosabban csodáinak sorát Krétai Szt. András jegyezte le: BHG II. nr. 1425-28 (PG 97, 1025-53.) Ereklýéinek tisztelete még a XV. században is eleven volt. - BHG II. nr. 1424 (PG 96, 357-358.) A keleti egyház december 9-én emlékezik meg róla.

December 11.

Sztülita/Oszlopos Szt. DANIEL (409-493) aszkéta

A szíriai Maratha helységben született. Anyja már ötéves korában Isten szolgálatára akarta felajánlani, de a monostor igumenje nem fogadta el. Daniel tizenkét éves korában kapta meg a szerzetesi öltözetet. Az igumen útítársaként ismerhette meg az idősebb Oszlopos Szt. Simeont (388k-459).

Néhány éven át maga is előljáróként vezette a monostor közösségét, de öt év múlva lemondott, s miután végig zarándokolta Palesztina szent helyeit, Konstantinápolyban kereste hivatása megvalósításának lehetőségeit. Nem kis nehézségek után megállapodott Aplo mellett. Negyvenkét éves volt. Kilenc év múlva megtudta, hogy Szt. Simeon elhunyt. Kérésére I. Leó császár (457-474) és a pátriárka emelték neki azt az oszlopot, melyen aztán egész életében kitarzott. Páratlan vallási és politikai tekintélynek örvendett, teológiai kérdésekbe azonban nem bocsátkozott. 493. december 11-én hunyt el. - A keleti egyház ugyanezen a napon ünnepli. - BHG I. nr. 489-490. - Metaphrasztész: Vita Danielis Stylitae (PG 116, 969-1037.) - BHG I. nr. 489-490. - Synax december 11.

December 12.

Szt. SZPÜRIDON, a ciprusi Trimithusz IV. századi püspöke

Családos ember volt, nyáját őrző pásztorból lett a lelkek gondos főpásztora. Beszél róla Szt. Athanáz (Apológia secunda 50,2), Aquileiai Rufinus (Hist. Eccl. X, 3-5), Szókratész (1,2) és Szozoménosz (I, 11, 104), életét pedig a paphoszi Theodorosz (VII. sz.), majd később Metaphrasztész állította össze. E két utóbbi szöveg fennmaradt georgiai, illetve arab nyelvű fordításban is. - Nem tudjuk, részt vett-e a Nikaiai Zsinaton, de a Sardicai Zsinat (343) aktáin szerepel aláírása. - BHG II. nr. 1647-1648a - Synax december 12.

„Szpüridonról szólva el kell mondani, hogy oly nagy volt ebben a pásztorban az életszentség, hogy arra is méltónak találtatott, hogy emberek pásztora legyen. Az egyik ciprusi város, név szerint Trimithusz püspöki tisztét nyerte el. Annyira igénytelen volt, hogy püspöksége idején is juhokat legeltetett. Sokat beszélnek róla... Volt egy szűz leánya, aki osztozott apja istenfélelmében, és Eirénének hívták... Ilyen emberek tündököltek az egyházakban Constantinus császár idején. Ezeket sok ciprusitól is hallottam, és egy bizonyos Rufinus presbiter latin nyelven írt művében olvastam. Ezekből gyűjtöttem össze ezeket a történeteket.”(Szókratész i. m., I. 12.ford. Baán István)

December 15.

Szt. NINO (Christiana) Theognoszta - (IV.sz.) Georgia apostola

Valamelyik római tartományból Georgiába hurcolt rabszolgalányt(?) legendás hírű térítő. Nevét nem ismerjük, a Nino a Christiana, „a keresztény nő” georgiai rövidítése. Pályafutását a későbbi legendairódlom számos díszítménnyel bővítette. Élt Kartli tartományban a IV. század első felében. - Ismereteink forrása Rufinus szövege, melyet Caesareai Euszebiosz Egyháztörténetéhez kapcsolt.

- Vö. „Szt. Nino élete” Bíró Margit fordításában.

- (Az életadó oszlop 7-62.) 1807-ben Lotharingiában Szt. Christiana- kongregáció született; a nővérek tanító-nevelő szolgálatot végeznek.

*(Megjelent Puskely Mária:
A keresztény Európa szellemi gyökerei című kötetben)*

* * *

A várandós Mária

A várandós Mária táblaképe Németújvárról (1410 körül) a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében látható. Az infra felvétel kimutatta a képen látható Mária köpenye alá festett gyermek Jézust keresztrel a kezében.

Murádin Jenő

* * *

Ecset és toll Gábrus, az örmény

Nyár van, idegenforgalom. Fényképezőgépeket villantgató turisták járják a városokat. Nyugaton és keleten egyaránt.

Az erdélyi tájakat önmaguknak felfedező, többnyire magyarországi látogatóknak vannak olyan csoportjai, melyek már rejtőzőbb szépségekre szakosodtak. S ha mondjuk, a bonchidai Bánffy-kastélyt, a romjából nemzetközi összefogással újjászülető erdélyi Versailles-t többször megnézték már, ellátogatnak a szomszédos Szamosújvárra is. Olyan bűbájos kisváros az - az erdélyi magyarörmények egykori központja -, késő barokk és empire polgárházainak fantasztikus sorával, melynek látványa megéri a kis kitérőt. Kulcsokért szaladgálnak, hogy megnézhessék az örmény Nagytemplom klimatizáló berendezéssel védett hatalmas oltárképét, a Rubensnek tulajdonított és nemrég hazakerült Keresztlevételt. Majd útjuk a sokkal kisebb és intimebb Salamon-templomhoz vezet. A kis templom, valamivel távolabb a városfőtértől, különleges történet és művészeti látványosságokat kínál. Ez volt a betelepedett örmények 1723-24-ben épült első temploma, melynek bejáratát Szent Szilveszter és Világosító Szent Gergely,(az örmények megtérítője) kőbe faragott barokk szobra őrzi. Maga a kapu másodlagos elhelyezésben, csúcsíves, gótikus stílusú, az

élelmes örmények által Bálványosváraljáról kölcsönvett pálcátagos portálé. Vannak, akik már ismerősök e helyen és a csoport tagjait egyenesen odaviszik *Gábrus Zakariás* mennyezeti falképehez, a templom építésének fölajánlási mozzanatát megörökítő műhöz.

A száraz vakolatra felvitt al secco falkép 1842-ben készült el. Százhusz évvel a templomépítés és közel kétszáz évvel az erdélyi örmények betelepődése után festette „az örmény Gábrus”. Mindamellet a félkör alakú falkép úgy ábrázolja az adományozókat *Simay Salamont* (innen a Gyümölcsoltó Boldogasszony tiszteletére emelt Salamon-templom közkeletű neve) és *Simay Bogdánt*, valamint feleségeiket, ahogyan e népcsoport módosabb tagjai a XVI. század táján öltözködtek. Lelkiismeretes történelmi dokumentáció segítette a festmény készítőjét, hogy hamisítatlan keleti jelenetet álmodjon a templom mennyezetére. Mert maga az adományozás, a felajánlás jelenetével a falkép kifejezetten keleti ritusú: párját legközelebb a bizánci művészetben találjuk.

Egymással szimmetriában térden áll a két módos kereskedő, Salamon és Bogdán. Hosszú ingszerű, kendővel, mint valami övvel átfogott öltözékükre díszes gombházas kaftán terül. A kaftán ujjai szétnyílván szabadon maradnak, az alakok keze imára kulcsolódik össze. Mindkét adományozó szépen növesztett bajuszt visel, a fiatalabbnak sötét fekete haja hullámosan borul a vállára. Mögöttük feleségeik térdelnek diszkréten hátrébb szorulva. Az ő nevüket is megörökítette egy magyar és örmény felirat: a Salamon élete párja *Roska Szirma* (micsoda szép keresztnév) a Bogdáné a kicsit nehezen kiejthető *Chászo Ulchatun*. A két emberpár között a templom képe bontakozik ki. Tornya nem olyan, amilyennek a valóságban látjuk, hanem bizonyosan a terve szerinti változatot mutatja. Rajza maradhatott fenn, amit Gábris nyilvánvalóan látott, csak a férfiak kaftános alakja színesedik föl, a baloldal vörösben, a jobb kékekesszürkében. A képmezőt átszabdáló repedések szakavatott felújítást kívánnak. A festmény alaptónusa finom szürke.

Gábrus Zakariásról aligha hallottak a látogató turisták. Neve azonban nem ismeretlen a művészettörténeti szakirodalomban. A lexikonszerkesztő *Szentiványi Gyula* éppúgy foglalkozott vele, mint *Lyka Károly*, vagy korábban az erdélyi örmények történetírója, *Szongott Kristóf*. Lyka Károly a biedermeier kor alkotói közé sorolja. „Gábrus Zakariás - írja - valóságos ezermester, tulajdonképpen tanító, emellett térképeket rajzolt és színpadi díszleteket festett, több nyelven írt szépirodalmi és különféle tudományos tárgykörbe tartozó műveket, készített a székesegyház számára oltárt, baldachint, lámpákat, hímzett miseruhát, azonkívül festett is. 1841-42-ben díszítette alakos képekkel a szamosújvári Salamon-templomot.” (Magyar művészet 1800-1850. 288 old.)

Életrajzát részletesebben a város gimnáziumának „Tudósítványában”, azaz értesítőjében Szongott Kristóf írta meg. Gábrus Zakariás 1794. augusztus 18-án született Szamosújváron, bölcsészeti tanulmányokat végzett Kolozsváron, majd teológiát Gyulafehérváron. Bár Rudnay püspök igencsak méltányolta, ahogyan I. Ferenc császár látogatására a mindenhez értő szeminarista a város földíztetését és kivilágítását megtervezte, pappá mégsem szentelték föl. Alacsony termete miatt találták erre alkalmatlannak, így amikor Szamosújvár tanácsa 1818-ban „tanítósággal kínálta meg”, az ajánlatot Gábrus elfogadta, hazatért és egy hosszú életen át szülővárosa műveltségének szolgálatába állott. Ezermesterségére jellemző, hogy készített földgömböt, tengelyeken forgó, száz esztendeig használható naptárt (calendaria secularia), mozgó naprendszert, titkos rugóval szerkesztett 101 fiókos ládát (bemutatták a londoni kiállításon), rajzolt négy térképgyűjteményt, egyik oltárképe faragott keretével a Nagytemplomban ma is látható.

Összegyűjtött műkincseiből és néprajzi tárgyaiból egy szamosújvári örmény múzeum alapjait kívánta megvetni. Ez a legfőbb vágya nem teljesülhetett. Halála után (elhunyt 1870. április 27-én) Szongott Kristóf, majd Hermann Antal élesztette újra az örmény múzeum létesítésének gondolatát.

(Megjelent a *Műkereskedelmi Információs magazin*
novemberdecemberi számában)

* * *

„Szép és dicsőséges a Hazáért meghalni, még szebb a Hazáért élni.”

Zrínyi Miklós

* * *

Bálintné Kovács Júlia

Az örménymagyar „Ki-kicsoda” (talán) leggazdagabb forrásmunkájából (2. rész)

Korbuly Bogdán: (Adeodat) orvosdoktor, szamosújvári származású; a pesti egyetemen tanult, hol 1840-ben lett orvosdoktorrá, később Alsó-Fehérmegye főorvosa. (1849. április 24. a nagybányai tábori kórház-

hoz főorvosnak neveztetett ki). Meghalt 1870. április 8. Nagyenyeden 54. évében. - Munkája: Értekezés a vér vegybombásáról. Buda, 1840.

Korbuly Imre: jogi doktor, egyetemi tanár, szül. 1844. november 9. Nagy-Dersidán (Szilágym.), atyja az 1848. mozgalomban részt vett, megsebesült és érdemjellel tüntették ki, de munkaképtelenné vált és fiát 1853-ban nagybátyja K. Lázár vette gondjai alá. K. középiskoláit Debreczenben és Nagyváradon végezte. Ezután a nagyváradai r. k. papnevelőbe lépett, honnét Nogall igazgató ajánlatára a pesti központi papnevelőbe küldetett, honnét betegeskedése miatt kilépett, mire joghallgató lett. 1868-ban a győri jogakadémiához tanársegéddé s könyvtárnokká, 1869. helyettes rendkívüli tanárrá, félév múlva pedig a doktori fok elnyerése után (nov. 19.) a pozsonyi jogakadémiához a magyar közjog és jogtörténelem, továbbá a közigazgatási és pénzügyi törvényisme helyettes rendkívüli, 1870. márcz. 10. pedig a közjog rendkívüli tanárává neveztetett ki. 1870-72. államvizsgálati bizottsági tag volt. 1872. szept. 29. a kolozsvári egyetemen a közjog és közigazgatási jog rendes tanára lett. Meghalt 1876. márcz. 5. Budapesten. Ifjúkorában leginkább egyházi költeményeket írt.

Munkái: /. A báni méltóság, tekintettel a horvát-, dalmát- és tótországi, nemkülönben a szörényi-, horvátországi-, macsói sat. bánóságok történelmi s közjogi viszonyaira. Pest, 1868. (Ism. Századok 649. 1.) 2. Magyarország közjoga. Tekintettel a történelmi fejlődésre. Pest, 1871. (Ism. Reform 203. sz. Jogtudom. Közlöny 1872. és K. válasza. 2. kiadás: Magyarország közjoga, illetőleg a magyar államjog rendszere. Kapcsolatban az ország közigazgatási szervezetével. Bpest, 1874. Két kötetben, I. Államjog, II. Közigazgatási szervezet. Ism. Hon 1873. 208-210 sz.; 3. újra átdolg. kiadás. U. ott, 1877. Két kötet, 4. kiadás. Sajtó alá rendezte Fésűs György. U. ott, 1884.)

Korbuly János: r. kath plébános, szül. 1785. november 1.; miséspappá 1810. aug. 15. szentelték föl, azután segédlelkész volt Szamosujvárt, 1818 bölcsellettanár Gyulafehérvárt, 1821. ismét lelkész Szamosujvárt, 1828. szentmiklósi adminisztrátor, 1839. ismét segédlelkész Szamosujvárt, 1849. administrator ugyanott. Meghalt...

Munkája: Legújabb és leghasznosabb méhészkönyv, több évi tapasztalás után írta... Kolozsvárt, 1850. (Erdélyi Gazdasági Könyvtár 3.)

Korbuly József: magyar államvasuti osztályvezető Aradon. Munkája: A mozdony-szerkezete és üzemének kátéja. Kozák György munkájának 5. és javított kiadása után ford. Bécs 1886.

Korbuly József: hírlapíró és szerkesztő, K. Gergely, a kolozsvári takarékpénztár alapítója s volt igazgatója és Vikol Annának fia, szül. 1860. január 16. Kolozsvárt; középiskoláit szülővárosában a kegyesrendiek gymnasiumában elvégezvén a jogtudományokat ugyanott az egyetemen hallgatta, mire külföldre ment és a berlini egyetemen egy évig szintén jogot hallgatott; azután a hírlapírói pályára lépett; szerkesztette és kiadta Kolozsvárt az *Élet és Irodalom* cz. szépirodalmi hetilapot 1884-1885-ben; kiadta és szerkesztette a *Petőfi-Múzeumot* Ferenczi Zoltán és Csernátoni Gyula társaságában Kolozsvárt 1888-1890-ben három évfolyamát; alapította, szerkesztette s kiadta az *Erdélyi Híradó* cz. politikai napilapot 1887-től dec. 24.; 1895 júl. 30-tól a lap kiadótulajdonosa maradt 1896. nov. 14-ig, mikor a lap megszűnt. 1895. júl-30-tól a nemzeti párt fővárosi lapjának, a *Nemzeti Újságnak* szerkesztője lett és 1897. febr. 3. ezen lap a *Hazánk* című napilappal egyesülvén, ezen lap felelős szerkesztője és tulajdonosa jelenleg is. Politikai cikkei, mintegy ezer, az említett három napi lapban jelentek meg többnyire névtelenül.

Czikkei a *Petőfi-Múzeumban* (1888. Petőfi Kolozsvárott. A „Honderű” támadása Petőfi ellen.) sat. Munkái: 1. Papírfoszlányok. Elbeszélések. Bpest, 1885. 2. Mari és Margit. Regény. Kolozsvár, 1885. 3. Az apa szerelme. Népszínmű 3 felv. U. ott. 1887. (A kolozsvári színházban került előadásra). Kéziratban van: Az elijesztett vőlegény, vígj. egy felv. és A felsült Don Jüan, vígj. egy felv.

Korbuly Sándor: orvosdoktor, szül. 1817. Deésen (Dobokam.) 1844-ben a budapesti egyetemen nyert orvosdoktori oklevelet és mint gyakorló orvos Hőgyészen (Tolnam.) telepedett le, hol mint járásorvos jelenleg is él. Munkája: Orvostudori értekezés a gyógyszerek összetételéről vegytani szempontból. Pest, 1844. (Latin czímmel is.)

A Kolozsvári Egyetemi Könyvtár katalógusai és olvasmányaim alapján kiegészíthetem mindazt, amit a Korbuly nevű alkotókról megtudhattunk a Szinnyeiből. És pedig: Korbuly Adeodat orvos munkája az 1840-ben megjelent Dissertatio fellelhető a könyvtárban, nemkülönben Korbuly Imre, János és József munkái is. Korbuly József színdarabja - egyfelvonásos vígjátéka: A felsült Don Jüan nem maradt kéziratban, megjelent az Élet és Irodalom 1885-ös évfolyamában. Korbuly György is szerepel a katalógusokban a Semmelweisről írott munkájával, mely az Orvosképzés XXIX. évfolyamban jelent meg.

A Kabdebóknál még a következőket találtam. Felsorolom műveiket:

Kabdebó Erna: Végre egy férfi!(Itt jegyzem meg, hogy Berde Máriával közösen is írtak.)

Kabdebó György - orvos, gyógyszerészeti cikkek.

Kabdebó Gyula: A gyulafehérvári székesegyház, A szobrászat története, Bp.

Kabdebó Oszkár: Te rongyos élet.

És végül egy Kovrikkal zárjuk a K. betűs szemelvényeket:

Kovrik Arthur (Adeodat) r. kath. plébános, szül. 1817. október 14. misés pappá szenteltetett 1842. augusztus 24. Szent András on (Békésm.) 1861. Érkeserűn volt plébános; 1880-ban nyugalomba vonult. Meghalt 1883. ápr. 13. Nagy-Károlyban.

Munkája: Mezei nefelejts. Egyházi beszéd. Szarvas, 1849. (500 példányban nyomtatott; 2. változatban kiadás u. ott 1849. Schematismus. M. Varadinensis 1853-84 és Réthi Lipót szarvasi nyomdász jegyzeteiből.

Ugye érdemes lenne tüzetesen áttanulmányozni e forrásmunkát. Rajta hát fiatalok!

* * *

Adventi jókívánság

Hálás tisztelettel kívánok kegyelmekben gazdag Szent Adventet! Krisztus békessége és csakis az Övé töltse be Mindannyiunk lelkét!

Tisztelettel

Szakács Endre örmény katolikus plébános Szamosújvárról

* * *

Apró hírek

Közmeghallgatást tartott 2005. november 22-én du. 17 órakor a Fővárosi Örmény Önkormányzat és a II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat a Fővárosi Örmény Önkormányzat klubtermében (V. Akadémia u. 1. IV. em. 430.)

Az elnöki beszámolókat követően szíveslátással és *Georgij Paradzsanov: Meghaltam* című filmjének levetítésével kedveskedtek a rendezők az érdeklődőknek.

A Fővárosi Örmény Klub köszönetet mond a **MACRODA** és **DAGENT Kft** vezetésének, hogy klubnapjai filmvetítéseikhez a kivetítő gépet és vetítövásznat ingyenesen rendelkezésére bocsátotta.

* * *

Száva Tibor Sándor dr.

Hunok vagy székelyek

Érdeklődve olvastam a „Hargita Népe” szeptemberi számaiban megjelent írásokat a székelység eredetével kapcsolatban. Még mielőtt bárki ezzel a problémával foglalkozna, szíves figyelmébe ajánlom elolvasni *Lukácsi Kristóf* könyvét, amely „*A Magyarok Őselei és Lakhelyei*” címmel jelent meg Szamosújváron 1870-ben. Tehát akkor jelent meg, amikor még szó sem volt finnugor elméletéről, amelyet később a Habsburgok találtak ki (most is ezt sulykolják a kései történészek) a magyar történelem alábecsülésére. Mivel nem vagyok történész, ezért csak személyes érvelésemet szeretném elmondani a fenti könyvvel kapcsolatban. Szerintem ez az egyetlen olyan könyv, amely írásos adatokra támaszkodva született és tárgyilagos képet nyújt a magyar-székely múltból.

Miért is lehet ezt állítani? Mert forrásmunkának használja *Chorenei Mózes* örmény származású történész munkáit, melyek Kr.u. 430 körül íródtak. Tehát egyetlen olyan írásos dokumentum, amely a magyarok eredetére vonatkozó legrégebbi írott adatokat tartalmazza. Lukácsi, mint az örmény nyelv tökéletes ismerője, erre a dokumentumra támaszkodva írta meg könyvét magyarul. A későbbi századok történészei vajon milyen irodalomjegyzékre támaszkodva adták elő valós és valótlan állításukat? Történelmet lehet kitalálni, gondoljunk csak az elmúlt száz év erdélyi történéseire! Voltak-e írásos anyagok erre az előre megrendelt történelmi állításokra?

Lukácsi könyve szerint *Scytháknak* és *Scythák ivadékainak* hirdeti a magyarokat az összes akkori történetírás. Csakhogy a scytha nevezet oly bizonytalan, mert abban az időben ezzel a névvel illettek még sok más népet, mint például; a géták, góthok, sarmaták, szlávok, perzsák, örmények, görögök, hunmagyarok stb. Ez az általános gyűjtőnév később oldódott, mert egyes népcsoportok nemzeti neveiken tűntek fel az általuk elfoglalt területeken. A Scytha név határozatlan jelentése azonban végtelen zavart okozott a későbbi történelmi kutatásokban!

A magyarokat azonosító nevek közül a legfontosabb a *Chus*, *Chusán*, *Chusita* nevezet, mely egyfelől az eredeti ősapára vezet vissza, másfelől az örmény kútforrások nyomdokain a nagy számú scytha népek azon ágát fedezi fel és ismerteti velünk, amelyben hajdan a magyarok rejlettek. Itt érdekes megjegyezni, hogy a *Chus* és *Hun* szinonim névszó az örmény kútforrásokban egyazon jelentésű. Így tehát az általános scytha népekből elkülönített Chusok nem mások, mint a Hun-Magyarok. Itt kell megjegyezni, hogy a magyarok Chusok, nem minden scytha Chus, sőt még az is ide tartozik talán, hogy nem minden chus Magyar. Ezek a Chusok előfordultak Belső-Ázsiában, a Kaukázusban és Nagy-Örményországban is.

A Hunok chus voltát tanúsítja továbbá számos örmény és görög kútforrásban előforduló és a belső ázsiai magyar népeket tárgyaló történelmi adat. Ugyanakkor itt nyer bizonyítékot a Chusok és Parthus nép között fennálló rokonági kapcsolat is. Ezeknek a magyar ajkú néptörzseknek a szülőföldje és eredeti lakhelye *Nagy-Örményország*, név szerint annak északi része, mely hajdan *Felső-Armeniának* nevezetett és az Araxes folyó melléke volt. Itt a táj Madschar nevezetet visszhangzó emlékekben sem szűkülökdi, tanúja ennek Madschar völgy és Madschar helység, melyek nevüket minden bizonnyal nem a vak véletlennek, hanem az ős előkorban egykor ott lakott magyaroknak köszönhetik, mivel az Araxes bal partján következőleg Észak-Armeniában Hunor város és Sacassene kerület közelébe esett.

A magyar régiségbúvárok sajnálatosan nélkülözték az akkori nevet, melynek kalauzolása mellett a magyar nemzet eredetének szentélyébe juthatnak, jól belátták, miképp a hun-magyar név elégtelen, a scytha határozatlan, a parthus korlátolt jelentésű. Hogy ezen hiányt, melynek annyira érezték szükségét kipótolják, különféle hipotézisekhez folyamodtak. Különböző népvégeket fogtak fel, melyek a magyar névszóhoz hang és jelentésre némileg hasonlítottak, vagy amelyekben, néha erőltetett elemzés és magyarázat szerint ilyen hasonlatosságot véltek felfedezni.

Ki mondja meg nekünk, miképp nevezte magát a magyar Ázsiában maga nyelvén és miképp nevezetett Ázsia népeitől. Mint ahogy az előbbieken szó esett; hogy a magyar Scytha, de nem áll, hogy minden scytha Magyar. Ki mondja meg nekünk, melyik volt a magyar azon számtalan, különböző nevű és nemzetséggű Scythák közül, kiket kivált Nagy Sándor hadjárata után a görög és római írók ismertek, ha nem ismét a magyar és a keleti irodalom. Csak ezeknek vizsgálatával lehet eljutni Közép-Ázsiába, ahol az örmény kútforrások világánál tovább kutatva nyomába lehet jutni a *Hun-Magyar Scytháknak* és azon nevek felfedezésére, amelyet az örmények, perzsák, kínaiak és minden más ázsiai nemzet a magyar faj jelölésére hajdan használt, mely közös neve lévén a Magyaroknak keleten, minden magyar ajkú népet magába egyesített.

Sajnos ez a tény sok történetbúvár, régész és nyelvészeti kutató figyelmét általában kikerülte. Ezért volna ajánlatos olvasgatni Lukácsi Kristóf könyvét, hogy az avatatlan szemlélő is betekintést nyerhessen a fent említett történelmi tényekbe.

* * *

„Minden változásnak, még annak is, amit leginkább óhajtunk, megvan a maga szomorúsága, mert amitől megválnak, önmagunk egy része: az egyik élet számára meg kell halnunk, hogy egy másikba lépjünk.”

Anatole France

* * *

A Fővárosi Örmény Klub karácsonyi műsora

A Fővárosi Örmény Klub vezetősége 2005. december 15-én du. 17 órakor szeretettel várja az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület tagjait, a klubtagokat, minden kedves érdeklődőt

Szent Karácsony ünnepén

című klubestjére

Helyszín: A Magyarok Háza I. emeleti Csontváry terem (Budapest V. Semmelweis u. 1-3.)

Az ünnepi rendezvény műsora:

I. rész:

dr. Issekutz Sarolta elnöki köszöntője, beszámolója

Szongott Kristóf díjátadás –

laudálás, irodalom és zene kíséretében

Idei díjazottunk: *Vicelár Mária* (Erzsébetváros) egyháztanácsos,
az erzsébetvárosi örmény katolikus templom és temető „védőszentje”

II. rész:

Bókovács. XVII. századi erdélyi betlehemes játék.

Előadja a *Szent Család Plébánia gyermek színjátszó köre*

Rendezte és betanította: *Dr. Kilián Istvánné*

Ének: *Egyháziné Marthy Katalin* Jelmez: *Wertán Kinga*

Ajándékozás és szíveslátás. Karácsonyi könyvvásár.

Mindenkit szeretettel vár a rendező Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

A rendezvény támogatói: Országos Örmény Önkormányzat,

Fővárosi Örmény Önkormányzat.

Budapest Főv. II. kerületi, XIII. kerületi

Örmény Kisebbségi Önkormányzat

* * *

A hetedik Reményik Sándor konferencia és szavalóverseny

Szeged, 2005. október 21.

A nyár az előkészületek jegyében telt el. Emlékezetes, sikeres Reményik Sándor emlékest volt a tét. Ma már múlt időben szólunk róla, és boldogan, büszkén mondhatjuk: Szép volt, sikerült.

A történet Szegeden májusban kezdődött, noha az igazi indulás Erdélyben, Kolozsvárott történt. A 10 éve működő Zsoboki Művésztelep lelkes alapító vezetője *Essig Klára* és örmény származású férje *József*, a Kolozsvári Magyar TV operatőre keresett meg bennünket. A Százszorszép Gyermekeház régóta tart kapcsolatot az ottani „Kuckó” gyermekeivel, így *Orbán Hedvig*, aki egész életét a gyermekeknek, értük áldozza - felvállalta a szervezés oroszlán részét, a vendéglátást és a lebonyolítás zömét.

Essigék a *Reményik Sándor Alapítványtól* számos ötlettel jelentkeztek. A fent említett időpont csak a csúcs, a kifejlet volt október 21-én. Előtte már zajlottak a meghirdetett szavalóversenyek. A zsoboki alkotókat is felkérték illusztrációk készítésére, amelyek kiállítása a költő tiszteletére rendezett ünnepség kezdetét jelentette. A felkérésre *dr. Tóth Rózsa* 7 lapot készített, a Zsobokon festett képek tették teljessé a tárlatot és tisztelegtünk a kedves költő előtt *Török Csingó Zsuzsa*, s *Adorján*, valamint *Gali Teréz* csengő hangján előadott kalotaszegi és Reményik dalai mellett.

A gálaműsor *Vallasek Júlia*, *Pomogáts Béla*, *Kántor Lajos*, *Dávid Gyula* előadásaival folytatódott, amit a győztes versmondók szavalatai igazán élővé varázsoltak. Végül Pomogáts Béla méltatta a szegedi *Ilia Mihály* irodalomtörténész munkásságát, akit felesége képviselt a „Reményik Sándor díj” átvétele alkalmával. Az ünnepi esemény zárásaként a „Reményik lángot” sok-sok fiatal vette át, majd sorfalat álltak, megvilágítva a termet gyertyalánggal.

J. R. T. (Szeged)

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek 2005. (IX. évfolyam) I. és II. félév tartalomjegyzéke

Január IX. évf. 95. szám

- Részletek Narekaci Szent Gergely imájából „Urunk és megbékítünk” - Dr. Sasvári László
- Szent Karácsony ünnepén - M
- Tisztelt Hölgyeim és Uraim - dr. Issekutz Sarolta
- Dr. Schütz Ödön professzor (1916 - 1999) laudációja - Zsigmond Benedek
- Beszámoló az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2004 évi működéséről - dr. Issekutz S.
- Ünnepi jókívánságok - dr. Issekutz Sarolta
- Főegyházmegyei Hatóság Gyulafehérvár - Jakubinyi György érsek ünnepi üdvözlője
- Királyhágómelléki Református Egyházkerület Nagyvárad - Tőkés László püspök ünnepi üdvözlője
- Ünnepi üdvözlők (Puskás Attila és Lázár Alfréd - Gyergyószentmiklós, Dr. Cseh Áron főkonzul Kolozsvár)
- Büszkék vagyunk rájuk, nem csalódtunk bennük - Bálintné Kovács Júlia, Kolozsvár
- Magyarország halk „igen”-je - Kiss Sándor, Verőce
- Mi többek vagyunk - Egri Ferenc
- Együvé tartozunk... - Deáky András - Gyimesbükk
- „Zűrzavar van ma a földön” avagy gondolataim egy adventi rendezvény kapcsán... - Csíkszentgyörgyi Ficzus Margit
- Székelykapu Argentína fővárosában - (MVSz Sajtószolgálat közleménye és Ladányi Domokos híradása alapján a Szerk.)
- A Matenadaran kincsei Székelyudvarhelyen - Zilahi Imre
- Örmény kódexképek a művészeti iskola galériájában - Udvarhely
- Barabás Blanka
- Ismerjük meg önmagunkat - Bálintné Kovács Júlia - Kolozsvár
- Michaelis (Búcsú Erdélytől) - Dr. Bartha Ferenc Imre - Budapest, 1966.
- Katalin bál - Heim Pál
- Közmeghallgatás a XV. kerületben - B.J.
- Újabb Lady Macbet az Operaházban - Kirkósa Orsolya nagy szerepben kapott alkalmat a bizonyításra - Metz Katalin
- Kitüntetés Erdő bíborosnak
- Köszönetnyilvánítás
- Meghívó a Fővárosi Örmény Klub műsoros összejövételére
- Az adó 1 százaléka - EÖGYKE
- A folklórban nincsenek csodák, nincsenek határok - Wihart-Kiss Tamás
- Emlékezzünk! (Szongott Kristóf halálára)
- Szomorújelentés - Henning Ernőné sz. Bakk Anna †Bocsánczi Endre † Vákár Lászlóné †

Február IX. évfolyam 96. szám

- Részletek Narekaci Szent Gergely imájából „Urunk és megbékítünk...” - Dr. Sasvári László
- Trianonra emlékeztünk - M
- Koltay Gábor: Trianon - Korona film 2004
- Az örmény zene évszázadai - Kátainé Szilvay Ingrid
- Amberbojok figyelem! - Bálintné Kovács Júlia
- Darkó Aladár életrajzi töredéke - Szerk.
- Archívumunkból: Girokuti Erdélyi naptára 1859-dik közönséges évre
- Petrás Mária Csángó Madonnái a Magyarok Házában -Frigyesy Ágnes
- A gyümölcstermesztés szerelmese - Köllő Katalin - Kolozsvár
- Egy festmény újjászületése - dr. Issekutz Sarolta
- Ismerjük meg önmagunkat - Bálintné Kovács Júlia- Kolozsvár
- Egy kiállítás margójára - Borbély B. Júlia
- Emléknaptár az örmény népiartás 90. évfordulójára - (n)
- „Mindenki szórakoztassa saját magát” Farsangi bál - Gyergyószentmiklós 2005 -Puskás Attila
- Az örmények - Galiczia 1. rész - Boloz Antoniewicz János

- Kopacz Mária kiállítása - M
- Könyvbemutató - Harmath Kálmán
- Szamosujvár- Rostás Szabolcs
- Olvasói levél - Dr. Bokross Béláné Issekutz Sarolta
- id. Száva Antal (1928-2004) ny. tanár - Dr. Száva Tibor
- Gazdovits Miklós munkái Stockholmban és Bukarestben. Erdélyi örmények hagyományai
- Lapzárta után történt: Dávid Attila 1967-2002 Emlékalbum bemutatása
- Az adó 1 százaléka - EÖGYKE
- Örmény karácsony az Országos Örmény Önkormányzatban
- Botár Edit - „Bolyongásaim Erdélyben és a világban” c. kiállítás
- Köszönetnyilvánítás
- Meghívó
- Százéves jövendőmondó (vers) - Lászlóffy Aladár
- Szomorújelentések - Glück Jenő †id. Száva Antal † özv. Nits Gyuláné †

Március IX. évf. 97. szám

- Részletek Narekaci Szent Gergely imájából „Urunk és megbékítők...” - Dr. Sasvári László
- Legszebb karácsonyi énekeink szerzője - Simon Jukundián - Fodor György, (B. Kovács Júlia, Kolozsvár)
- Az örmény zene évszázadai II. rész. - Kátainé Szilvay Ingrid
- Köszönetnyilvánítás (EÖGYKE)
- Fővárosi Örmény Klub február 17. Charles Aznavour est - Dr. Forgács Barnabás
- Az örmények - Galícia 2. rész - Boloz Antoniewicz János
- A gyümölcstermesztés szerelmese II. rész - Köllő Katalin - Kolozsvár
- 100 éve született báró Lukács Miklós (Forrás: Brockhaus és Riemann: Zenei lexikon)
- Emlékezés régi csíkiakról, és másokról 1. rész - Bálintné Kovács Júlia - Kolozsvár
- Az aranyvonat árnyékában - Budai Merza Pál - Brassó
- Tudósítás az örmény - magyar zenei estről - Kátainé Szilvay Ingrid
- Ismerjük meg önmagunkat 3. befejező rész - Bálintné Kovács Júlia
- Olvasóink írják - B. Kovács Júlia
- A magyarörmények egy évszázada 1. rész - Dr. Sasvári László
- A négy sarkalatos erény III. rész - Jankovics Marcell
- Örmény családi összejövétel - Bogdán Imre Kolozsvár
- Erdély-járás felsőfokon- Barangolás őseink földjén
- Építsünk iskolát Csángóföldön! - Hegyeli Attila
- Egyházi híreink - P Leszkovszky Pál
- Köszönetnyilvánítás
- Kolozsváron ismét van örmény mise - B. Kovács Júlia Kolozsvár
- Műsorajánló
- Az adó 1 százaléka - EÖGYKE
- Szomorújelentések: özv. Ravai Nagy Jánosné †Lödy György †Dr. Szentpétery Tibor †

Április IX. évf. 98. szám

- Búcsú II. János Pál pápától
- II. János Pál pápa és Magyarország - Érszegi Márk A.
- Vatikáni márványszobor: Világosító Szent Gergely püspök - Vatikáni Rádió / Magyar Kurír
- Részletek Narekaci Szent Gergely imájából „Urunk és megbékítők...” - Dr. Sasvári László
- Gratulálunk a díjazottnak!
- Április 24. - az örmény genocídium 90. évfordulója
- Eltitkolt genocídium - Meghívó
- Család és szolgálat - B. Kovács Júlia, Kolozsvár
- Keresztény Szó - Bodó Márta
- Alapismeretek az örmény liturgiáról I. rész - Zsigmond Benedek
- A magyarörmények egy évszázada 2. rész - Dr. Sasvári László

- Az örmények - Galícia 3. rész - Boloz Antoniewicz János
- Farsang-farka Zuglóban - Zárug Anna Zita
- Dr. Szentpétery Tibor (1916-2005) - Dr. Issekutz Sarolta
- Aforizma - Wass Albert
- Emlékezés régi csíkiakról 2. rész - Bálintné Kovács Júlia
- Balogh Rozália (Baby) (1908-2005) – Dr. Száva Tibor
- Táncsal és Wass Albert üzenetével ünnepeltek - Szamosújvár- Fodor Emőke
- Akiknek Szamosújvár tiszteleg - Erkedei Csaba
- Czetz Jánosra emlékeztek Pécsen - Harmath Kálmán
- Kirkósa Orsolya - Jánosi Ildikó
- Fiatal vendégkarmester és rutinos zongoraművész - Tóth Gábor
- Hazám és a nagyvilág - Losonci Lilla kiállítása a Várban - K. A.
- Megoldódott az Orlay utcai templomunk fűtése - Heim Pál
- Képes beszámoló
- Az adó 1 százaléka - EÖGYKE
- Erdélyjárás felsőfokon - Barangolás őseink földjén
- Szomorújelentés: Cserhalmi Lajosné †Kmetty Károlyné † Korbuly Domonkosné †
- Műsorajánló

Május IX. évfolyam 99. szám

- Részletek Narekaci Szent Gergely imájából „Urunk és megbékítőnk” - Dr. Sasvári László
- Az eltitkolt genocídium - 90 éve történt: az agyonhallgatott örmény népirtás -Frigyesy Ágnes
- Népiprtás - Szongoth Gábor
- Az Orlay utcai Örmény Katolikus templomban
- Kísért a népirtás emléke - Törökország továbbra sem ismeri el az örmény holokausztot
- Kilencven évvel ezelőtt történt az örmény népirtás - Dr. Szebik Imre - Dr. Bóna Zoltán
- Az operettől a tragédiáig Agárdi Gábor: Kívülről is látom a szerepet, de belülről játszom - Metz Katalin
- Alapismeretek az örmény liturgiáról II. rész - Zsigmond Benedek
- A Szent Áldozat - Zsigmond Benedek
- Nagysikerű Fővárosi Örmény Klub: 2005. április 21.- Frigyesy
- A magyarörmények egy évszázada 3. befejező rész - Dr. Sasvári László
- Emlékezés régi csíkiakról 3. rész - Bálintné Kovács Júlia
- Világosító Szent Gergely
- Az örmények - Galícia 4. rész - Boloz Antoniewicz János
- Műsorajánló
- A marosvásárhelyi örményekről - Keresztes Gyula
- Ki volt Baby néni? - dcs
- Nem jó vele ujjat húzni - Murádin László
- Erdélyjárás felsőfokon - Barangolás őseink földjén
- Az adó 1 százaléka - EÖGYKE
- Aprók

Június IX. évfolyam 100. szám

- Részletek Narekaci Szent Gergely imájából „Urunk és megbékítőnk” -Dr. Sasvári László
- Örményországban jártunk - dr. Issekutz Sarolta
- Időutazás Aniból „Ani”-ba, avagy részletek az örményországi útinaplómból - Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit
- Búcsú a parancsnoktól Pongrácz Gergely - Stefka István
- Emlékezés régi csíkiakról 4. rész - Bálintné Kovács Júlia
- Hétezer fej - Margittai Gábor
- Tíz éve indult a Fővárosi Örmény Klub
- Az örmények - Galícia 5. rész - Boloz Antoniewicz János
- Szeretettel épül magyar iskola Moldvában - Frigyesy Ágnes
- 100. szám - dr. Issekutz Sarolta

- Fővárosi Örmény Klub a kultúra és művészet nevében 2005. május 19. - (F.Á.)
- A gyergyószentmiklósi örmény-katolikus templom harangjai - Oláh-Gál Elvira
- Műsorajánló
- Rövid hírek
- Erdély-járás felsőfokon - Barangolás őseink földjén
- Szomorújelentés - Száva István †
- Helyreigazítás - P. Leszkovszky Pál O.P plébániai kormányzó

Július - augusztus IX. évf. 101-102. szám

- Részletek Narekaci Szent Gergely imájából „Urunk és megbékítőnk” - Dr. Sasvári László
- Gyilkos pécek - Kilencven éve történt az örmény genocídium Láthatatlan városok Kelet-Anatóliában (2. rész) - Margittai Gábor
- Az örmények - Galícia 6. rész Boloz Antoniewicz János
- Bibliai szövegek Világosító Szent Gergely „búcsúján” a szamosújvári örmény katolikus székesegyházban - Jakab Gábor pápai káplán
- Ismét eltelt egy év, avagy tudósítás a szamosújvári búcsúról - Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit
- Részletek Narekaci Szent Gergely imájából „Urunk és megbékítőnk” - Dr. Sasvári László
- Pillanatképek néhai és mai Aranyosszéken otthonra lelt örmény és örménymagyar családokról - Bálintné Kovács Júlia
- Örményországi élménybeszámoló a Fővárosi Örmény Klub délutánján - Kátainé Szilvay Ingrid
- Egy estém az Örmény Nemzeti Színházban - Várady Mária
- A négy sarkalatos erény IV. befejező rész - Jankovics Marcell
- Az erdélyi örmény katolikusok - Korom Imre (Keresztény Szó Kolozsvár 2005. február)
- „Sokadalmak lelke” - Az örmények betelepődése Erdélybe - Pál Judit
- Erdélyi Géza püspök az idei Tőkés-díj kitüntetettje - Frigyesy Ágnes
- Argentínai magyarok Csíkban - Daczó Dénes
- Örmény szentek - Puskely Mária
- Könyv az erdélyi örmények múltjából - Murádin László
- Párbeszéd - kb
- Műsorajánló
- Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2004. évi pénzügyi beszámolója - Dr. Issekutz Sarolta
- Egy vendég szubjektív megjegyzései az örmények május 19-i klubnapjáról - Szöllösi Tünde
- A II. kerület Napján idén ismét bemutatkozott az örmény kisebbség - M -
- Emlékezés régi csíkiakról és másokról (befejező rész) - Bálintné Kovács Júlia
- Egyházi híreink

Szeptember IX. évf. 103. szám

- Részletek Narekaci Szent Gergely imájából „Urunk és megbékítőnk” - Dr. Sasvári László
- Örmény Rekviem - Lászlóffy Aladár
- Erdélyi örmény közmondások
- Gyalogmenet - Kilencven éve történt az örmény genocídium Láthatatlan városok Kelet-Anatóliában, 3. rész - Margittai Gábor
- Az emlékezet útjai - 90 éve történt az örmény genocídium - Gál Éva Emese
- Így láttam Örményországot szubjektíven - Füleki Balázs
- Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület örményországi bemutatkozása 2005. május 18-30. - Dr. Issekutz Sarolta
- Morzsák és gondolatok Örményországról - Csiky Zoltánék
- Mi tetszett legjobban Örményországban? - Harmath Kálmán
- Az örmények - Galícia 7. befejező rész - Boloz Antoniewicz János
- Pillanatképek néhai és mai Aranyosszéken otthonra lelt örmény és örménymagyar családokról, 2. rész - Bálintné Kovács Júlia
- Erzsébetváros 2005 - Dr. Issekutz Sarolta

- Örmény szentek - Puskely Mária
- Műsorajánló
- Székely kerékpárosok a nagyvilágban - Kötet Fejér Ákos pedagógusról és kerékpározó tanítványairól - Frigyesy Ágnes
- Rodostó örményei nyomában - Budai Merza Pál
- Meghívó - Aradi vértanúkra emlékezünk
- „Jakabffy Ernő emléktúra” - IS
- Hibaigazítás!
- Kopacz Mária kiállítása Szentendrén - M.

Október IX. évf. 104. szám

- Részletek Narekaci Szent Gergely imájából „Urunk és megbékítőnk” - Dr. Sasvári László
- Október 6. Az aradi tizenhármak - Forrás: Internet
- Vecsés 2003. (X. 28) határozat (részlet)
- Teremtés
- Vendégségben Pongrátz Gergelynél - id. Wertán Zsolt
- Búcsúzott a szülőföld: Szamosújvár – Armenopolis - Bálintné Kovács Júlia
- „A Nép nevében” - Wittner Mária
- A hegy meg a félhold -Kilencven éve történt az örmény genocídium - Láthatatlan városok Kelet-Anatóliában, 4. befejező rész - Margittai Gábor
- Örményföld, 2005. május - (Magánbeszéd) - Alexa Károly
- Magyar-örmény küldöttség járt Örményországban - Szongoth Gábor
- Örményországi élmény-töredékek - Zakariás Antal Dirán
- Látogatás az ősök földjén - Dr. Kiss Margit
- Barangolás ősünk földjén - (2005. augusztus 24-31.) - Marschall Béla és hitvestársa
- Vendégségben az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületnél - Barabási Rezső
- Az erdélyi örmény katolikus egyház és a Sacra Congregatio de Propaganda Fide kapcsolata a 18. század első évtizedeiben - Kovács Bálint
- Jelenben szóló múlt (1. rész) Nagy elődök nyomában Szakács Endre szórványlelkésszel - Ozsváth Judit
- Pillanatképek néhai és mai Aranyosszéken otthonra lelt örmény és örménymagyar családokról (3. rész) - Bálintné Kovács Júlia
- Beszámoló a jövedelemadó 1 % felhasználásáról a 2004. évben - EÖGYKE
- Ne hagyjátok a tüzet kialudni! - (Pro Etnica fesztivál, Segesvár, aug. 19-23.) - Sztranyiczki Zsófia
- Lovas népek művészete - Borosjenői Kádár István gyűjteménye a Hadtörténeti Múzeumban - Barta Boglárka
- 100 éve született József Attila költő
- Pogányos hitvallás magyarul - József Attila
- Idesereglik, ami tovatűnt - József Attila összes fényképe a Petőfi Irodalmi Múzeumban
- Szomorújelentés (Batári Ferenc művészettörténész)
- Búcsú Batári Ferenc művészettörténésztől (1934- 2005) - Szilágyi András
- Meghívó
- Rövid hír
- Tíz éve teljesíti a nemzetegyesítés programját az Erdélyi Gyülekezet - Frigyesy
- Műsorajánló
- Rövid hír
- Köszönetnyilvánítás
- Az Örmény Köztársaság függetlenségének napja
- Rövid hír
- Akik ártatlanul haltak meg a hazáért
- Az aradi vértanúkra emlékezünk - Damjanich János imája
- Lázár Vilmos levele feleségének Arad. október 5-én 1849. estve

November IX. évf. 105. szám

- Részletek Narekaci Szent Gergely imájából - „Urunk és megbékítőnk”- Dr. Sasvári László
- Aradi vértanúinkra, magyarörmény hőseinkre emlékeztünk - (Frigyesy)
- Örmény-magyar kapcsolatok - Bakay Kornél
- Egy nemzeti hadsereg - Jókai Mór
- Örmény ős Gyergyószentmiklóson - Puskás Attila
- Ávédik Lukács és az erzsébetvárosi örmény közösség a XIX. század második felében - Polyák Mariann
- Maestro Kozmosz, avagy látogatás a jereváni Paradzsanov Múzeumban - Kátainé Szilvay Ingrid
- Az „Erdélyi Magyar Évkönyv” 1918-1928 örménymagyar munkatársai - Bálintné Kovács Júlia
- Műsorajánló
- Hirdetés - Dr. Puskás Attila vikárius-plébános
- In memóriám Tutsek Piroska - Bogdánfy Géza
- Jelenben szóló múlt - Nagy elődök nyomában Szakács Endre szórványlelkéssel, 2. rész - Ozsváth Judit
- A Musza Dagh negyven napja - Franz Werfel - Zsigmond László
- Örmények Erdélyben az 1850-es népszámlálás tükrében 1. rész - Kozma István-Sasvári László
- „Örmény”görögkatolikusok - Dr. Sasvári László
- Pillanatképek néhai és mai Aranyosszéken otthonra lelt örmény és örménymagyar családokról 4. rész - Bálintné Kovács Júlia
- Kiskunmajsa, vers - Fejér György János
- Örmény szentek - Puskely Mária
- Meghívó - Örményországban jártunk. Az örmény népművészet című kiállításra
- Rövid hírek
- Köszönetnyilvánítás
- Örményországi látogatás
- Avilai Szent Teréz Napi búcsú
- Az örménymagyar „Ki - kicsoda”(talán) leggazdagabb forrásmunkájából (1. rész) - Bálintné Kovács Júlia

December IX. évf. 106. szám

- Részletek Narekaci Szent Gergely imájából - „Urunk és megbékítőnk” - Dr. Sasvári László
- Hagyományok - egy ősi kultúra képei - D. Veszelszky Sára
- Legyetek az igazság védői és a szeretet apostolai - Frigyesy Ágnes
- Márton Áron emlékezete - Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit
- „Nem csak kereskedő...” - Dr. Puskás Attila
- Örmény diákok a kolozsvári Piarista Gimnázium Internátusában - dr. Zabulik László
- Az örmény kultúra hete - program
- Ősz Jerevánban - Dr. Issekutz Sarolta
- Avilai Szent Teréz napi búcsú
- József Attila - Bálint Tibor
- Jelenben szóló múlt - Nagy elődök nyomában Szakács Endre szórványlelkéssel, 3. rész - Ozsváth Judit
- Ávédik Lukács és az erzsébetvárosi örmény közösség a XIX. század második felében, 2. rész - Polyák Mariann
- Köszönetnyilvánítás
- Örmények Erdélyben az 1850-es népszámlálás tükrében, 2. rész - Kozma István-Sasvári László
- Könyvajánló
- Örmény szentek - Puskely Mária
- Ecset és toll - Gábrus, az örmény - Murádin Jenő
- Az örménymagyar „Ki-kicsoda” (talán) leggazdagabb forrásmunkájából, (2.) - Bálintné Kovács Júlia
- Apró hírek
- Hunok vagy székelyek - Száva Tibor Sándor, dr.
- Műsorajánló - Karácsony
- A hetedik Reményik Sándor konferencia és szavalóverseny, Szeged, 2005. október 21. - J. R. T.

- Ady Endre: Kis karácsonyi ének

A Fővárosi Örmény Klub 2005. évi műsora

2005. január 20.

Koltay Gábor: TRIANON - Dokumentumfilm

2005. február 17.

Dr. Forgács Barnabás: Charles Aznavour - Képes, zenés videó összeállítás két részben

1. rész (a gyökerek): A francia-örmény Aznavourian család
2. (a karrier): Charles Aznavour, a francia-örmény sanzonénekes

2005. március 17.

• Kobzos Kiss Tamás műsora

• Dr. Szarka György: Erdélyjárás felsőfokon, barangolás őseink földjén: Gyergyó, Csík, Háromszék, Káron, Felszeg, Nádasmente (2005. augusztus 24-31.) - vetített képes bemutató

2005. április 21.

- Megemlékezés az örmény genocídium 90. évfordulóján
- Örmény liturgia és egyházzene - Előadó: Zsigmond Benedek armenológus

2005. május 19.

I. rész: Benedek Katalin: Művészek és alkotások I. kötet - könyvbemutató

Dávid Attila: Emlékalbum / Bemutatója: Troján Tünde színháztörténész-rádióriporter

II. rész: Híres ember = nagy ember? Zenés csevegés színházi emberekről. Bende Miklós színházi rendező előadása

2005. június 16.

- „Pillanatképek Aranyosszék magyarörményeiről” Bálintné Kovács Júlia előadása (Kolozsvár)
- Beszámoló az EÖGYKE budapesti képviselői örményországi hivatalos látogatásáról - Előadó: Dr. Issekutz Sarolta elnök és képviselőtársai

2005. július 21.

Az EÖGYKE budapesti képviselői hivatalos látogatása Örményországban - videofilmek vetítése

2005. augusztus 18.

- Fejér Ákos: Megnyitottam előttetek Európa kapuját! Székely kerékpárosok a nagyvilágban című kötetét bemutatja Fejér Anikó (Sepsiszentgyörgy)
- Örmény kultúra és művészet Szamosújváron – Filmbemutató - Készítette Azaduhi Varduca-Horenian (2005)

2005. szeptember 15.

- Kovács Bálint: A hitterjesztés Szent Kongregációja és az erdélyi örmények kapcsolata a 18. század első évtizedeiben - előadás
- Polyák Mariann: Ávedik Lukács és az erzsébetvárosi örmény közösség a 19. század második felében - előadás
- Tokodi Gábor István: Örmény kultúra Erzsébetvárosban - filmvetítés

2005. október 20.

Franz Werfel: Musza Dagh negyven napja című regény alapján készült ARARÁT film vetítése

2005. november 17.

- Közmeghallgatás, elnöki beszámoló - XII. ker. Örmény Önkormányzat
- Az Emberkatedrális. Márton Áron emlékezete (Szemelvények az első örmény katolikus vikárius életéből) - László Károly színművész - Sepsiszentgyörgy

2005. december 15.

Szent Karácsony Ünnepe

- Dr. Issekutz Sarolta elnök köszöntője
- Szongott Kristóf díjátadás, verssel és zenével. Díjazott: Vicelár Mária - Erzsébetváros
- Bökavác - XVII. századi erdélyi betlehemes. Előadja: Szent Család Plébánia gyermek színjátszó köre.
- Ajándékozás és szíveslátás. Ünnepi könyvvásár.

* * *

„Ha Krisztus nem volna Isten, Isten volna az, aki az Evangéliumot kigondolta.”

Johann W. Goethe

* * *

Ady Endre:

Kis, karácsonyi ének

*Tegnap harangoztak,
Holnap harangoznak,
Holnapután az angyalok
Gyémánt-havat hoznak.
Szeretném az Istent
Nagyosan dicsérni,
De én még kisfiú vagyok,
Csak most kezdek élni.
Isten-dicséretére
Mégis csak kiállok,
De boldogok a pásztorok
S a három királyok.
Én is mennék, mennék,
Énekelni mennék,
Nagyok között kis Jézusért
Minden szépet tennék.
Új csizmám a sárban
Százszor bepiszkolnám,
Csak az Úrnak szerelmemet
Szépen igazolnám,
(így dúdolgattam én
Gyermek hittel, bátran
1883
Csúf karácsonyában.)*

Áldott Karácsonyi Ünnepeket és egy boldogabb Új Esztendőt kívánunk minden kedves Olvasónknak!

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja a pénzadományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére.

Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70.

Telefon: 201-1011, fax/tel.: 201-2401

Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEKEK - füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja a Fővárosi Örmény Önkormányzat
(Budapest, 1054 Akadémia u. 1. IV. emelet 426, telefon: 332-1791)
e-mail: fovarosiormeny@startadsl.hu; fovarosiormenyonkorm@startadsl.hu

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Főszerkesztő: Frigyesy Ágnes

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta

Munkatársak: Dr. Sasvári László, Dr. Issekutz Sarolta. Bálintné Kovács Júlia, Dobó Attila

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70.

Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Nyomdai munkák: Timp® Kft.